

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Viliaus Leškio
V kurso, komercinės teisės
studijų atšakos studento

Magistro darbas

**Lizingo gavėjo teisių gynimas esant lizingo objekto trūkumams
ar nuosavybės teisės garantijos pažeidimui**

Vadovas: prof. dr. (HP) Vytautas Mizaras

Recenzentas: lekt. dr. Stasys Drazdauskas

Vilnius 2011

Turinys

Turinys	1
Ižanga	2
1. Lizingo (finansinės nuomos) sutarties samprata	5
1.1. Lizingo kaip veiklos ir lizingo sutarties esmė	5
1.2. Lizingo atskyrimas nuo panašių civilinių sutarčių	11
1.3. Lizingo sutarties šalių teisės ir pareigos	19
1.4. Lizingo objektas (dalykas)	24
2. Daikto kokybės samprata	29
2.1. Daikto kokybės neatitikimas pirkimo-pardavimo sutarčiai	29
2.2. Paslėpti daikto trūkumai	33
2.3. Nuosavybės teisės garantija	34
2.4. Komplektiškumo bei taros ir pakuotės reikalavimai	38
3. Lizingo gavėjo teisių gynimas esant lizingo objekto trūkumams	39
3.1. Bendri klausimai	39
3.2. Reikalavimas pakeisti netinkamos kokybės daiktą tinkamos kokybės daiktu	44
3.3. Reikalavimas sumažinti daikto kainą	45
3.4. Reikalavimas neatlygintinai pašalinti daikto trūkumus arba atlyginti išlaidas jiems ištaisyti	46
3.5. Periodinių įmokų sumažinimas bei jų mokėjimo sustabdymas	47
3.6. Reikalavimas nutraukti pirkimo-pardavimo sutartį	49
3.7. Reikalavimai reiškiami esant komplektiškumo reikalavimų pažeidimui	52
3.8. Reikalavimai reiškiami esant taros ir pakuotės reikalavimų pažeidimui	53
3.9. Terminai reikalavimams dėl lizingo objekto trūkumų pareikšti	54
4. Lizingo gavėjo teisių gynimas esant nuosavybės teisės garantijos pažeidimui	56
Išvados	58
Literatūros sąrašas	62
Santrauka	65
Summary	66

Ižanga

Temos aktualumas. Lizingo (finansinės nuomos) sutartis, kurią tiesiogiai pirmą kartą Lietuvos teisėje įtvirtino 2001 metais įsigaliojęs Civilinis kodeksas¹, vis plačiau taikoma verslo praktikoje dėl jos teikiamos ekonominės naudos. Didelę įtaką dabartiniam lizingo sutarties reglamentavimui Lietuvos teisėje turėjo 1988 m. Otavoje priimta UNIDROIT Tarptautinio finansinio lizingo konvencija². Šioje konvencijoje įtvirtintos principinės nuostatos buvo perkeltos į Lietuvos teisę. Nepaisant šių aplinkybių, lizingo sutarties samprata atskirose valstybėse, tarp jų ir Lietuvoje, skiriasi, o tai turi įtakos praktiniam lizingo sutarties šalių teisių įgyvendinimui.

Pagrindinis lizingo sutarties privalumas verslui yra finansavimo suteikimas lizingo gavėjui. Lizingo sutarties pagrindu lizingo davėjas iš trečiojo asmens įgyja daiktą, kurį perduoda valdyti ir naudoti lizingo gavėjui, o pastarasis moka periodines įmokas. Lizingo gavėjas nepatiria išlaidų, kurias patirtų turėdamas įsigyti reikiamą daiktą savo lėšomis. Tuo tarpu lizingo davėjas, finansuodamas lizingo gavėjo verslo sprendimą, apsisaugo nuo galimų neigiamų pasekmių, kadangi išlaiko nuosavybės teisę į daiktą visą lizingo sutarties terminą. Lizingo davėjas įgyja daiktą iš trečiojo asmens (pardavėjo), kuris nors ir nebūdamas lizingo sutarties šalimi, turi teises ir pareigas, susijusias su lizingo gavėju. Praktikoje nereti atvejai, kai pardavėjo parduotas daiktas neatitinka kokybės reikalavimų, todėl lizingo gavėjui tenka ginti savo pažeistas teises. Lizingo gavėjo teisių gynimo įgyvendinimui įtakoja specifiniai lizingo sutartiniai teisiniai santykiai. Lizingo gavėjui suteikiama teisė naudotis pirkėjo teisėmis pagal pirkimo-pardavimo sutartį ir tokiu būdu ginti savo pažeistas teises, tačiau, atsižvelgiant šalis siejančius teisinius santykius, nustatomos tam tikros sąlygos, kurios yra būtinos lizingo gavėjui siekiant pasinaudoti turimais teisių gynimo būdais. Šiuo atveju reikšminga aplinkybė, jog lizingo gavėjas visą lizingo sutarties terminą yra „ekonominis“ daikto savininkas, tačiau nuosavybės teisė į daiktą išlieka lizingo davėjui.

Šalių teisių ir pareigų paskirstymui taip pat svarbu lizingo sutarties samprata, kadangi ji nulemia, kokie sutarties požymiai laikomi dominuojančiais bei atitinkamai. Dėl to svarbu išsiaiškinti, koks požiūris į lizingo sutartį vyrauja Lietuvos teismų praktikoje bei doktrinoje, kurios idėjomis neretai remiamasi formuojant teisės aiškinimo taisykles. Be to, vykstantys globalizacijos procesai įtakoja verslo subjektų veiklą. Tai lemia iniciatyvų

¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2000, Nr. 74 – 2262).

² UNIDROIT Convention on International Financial Leasing [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/conventions/1988leasing/1988leasing-e.htm>>

suvienodinti lizingo reglamentavimą pasauliniu ar regioniniu lygiu atsiradimą. Ryškiausi tokių iniciatyvų pavyzdžiai yra 2008 metais priimtas UNIDROIT Modelinis lizingo įstatymas³ bei Europos Sąjungos valstybių narių teisės mokslininkų bei verslo atstovų parengta Bendrųjų principų sistema⁴, kuri nors ir laikytina doktrininiais šaltiniais, tačiau joje pateikiami konkretūs sutarčių reglamentavimo modeliai, tarp jų ir lizingo sutarties. Kita vertus geros bei pažangios praktikos perėmimas iš užsienio valstybių laikytinas teigiama tendencija. Atsižvelgiant į šias aplinkybes lizingo sampratos aiškinimas negali būti ribojamas tik nacionaliniais teisės šaltiniais.

Lizingo sutarties samprata taip pat įtakoja lizingo dalyko sąvoką. Pagal Lietuvos teisę lizingo sutarties objektu gali būti tik materialūs daiktai, tačiau kai kuriose užsienio valstybėse toks ribojimas nėra taikomas. Tai kelia abejonių, ar dabartinis teisinis reglamentavimas yra pagrįstas ir atitinkantis lizingo sutarties prigimtį.

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti lizingo gavėjo teisių gynimo būdus esant objekto trūkumams ar nuosavybės teisės garantijos pažeidimui bei jų įgyvendinimo problematiką nagrinėjant Lietuvos teisės normų, teismų praktikos išaiškinimų, tarptautinių teisės aktų bei užsienio teisės doktrinos turinį.

Tyrimo objektas. Teismų praktikos bei doktrinoje egzistuojančių pozicijų analizė, kurios pagrindas yra lizingo sutarties sampratos atskleidimas, kadangi lizingo sutarties sampratos atskleidimas veda prie lizingo gavėjo teisių gynimo ypatumų išryškavimo. Lietuvos teismų praktika taikant lizingą reglamentuojančias teisės normas nėra itin gausi, todėl išlieka nemažai probleminių klausimų, į kuriuos teismų praktika nepateikia atsakymų. Tai sustiprina doktrinos reikšmę, kuri padeda užpildyti spragas. Darbe siekiama pateikti egzistuojančių teismų bei doktrinos pozicijų vertinimą, kuris padėtų atskleisti. Darbe plačiau nenagrinėjamas lizingo gavėjo teisių gynimas, kiek tai susiję su dėl lizingo objekto trūkumų ar nuosavybės teisės garantijos pažeidimo lizingo gavėjo gali patirtais nuostoliais. Šiuo atveju didžiausias dėmesys skiriamas lizingo gavėjo teisių gynimui esant daikto fizinės ar teisinės kokybės trūkumams.

Tyrimo metodika. Darbo temos esmė atskleidžiama naudojant lyginamąjį, loginį sisteminių bei teleologinių metodus. Lyginamuoju metodu analizuojama teismų praktika bei teisės doktrinoje egzistuojančios nuomonės lizingo sutarties bei lizingo gavėjo teisių gynimo klausimu. Šio metodo pagalba kartu išryškunami egzistuojantys pozicijų skirtumai. Sisteminis metodas taip pat naudojamas išryškinant lizingo bei panašių

³ UNIDROIT Model Law on Leasing [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/documents/2008/study59a/s-59a-17-e.pdf>>

⁴ VON BAR, C., et al. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Munich: Sellier, European Law Publishers GmbH, 2009. Volume 2.

sutarčių rūšių skirtumus. Taip pat lyginamas Lietuvos bei kai kurių Europos Sąjungos valstybių narių įstatyminis reglamentavimas, kuris padeda atskleisti lizingo sampratą. Tai, jog buvo pasirinktos Europos Sąjungos valstybės narės, lėmė šių valstybių buvimas bendroje rinkoje bei iniciatyvų vienodinti lizingo reglamentavimą egzistavimas. Teleologiniu metodu vadovaujama aiškinant lizingą reglamentuojančių teisės normų tikslus, kurie paaiškina konkretaus įstatyminio reglamentavimo pasirinkimą. Lietuvos bei tarptautinių teisės aktų sąsajos analizuojamos vadovaujantis sisteminiu metodu. Loginio metodo pagalba pateikiamos praktikoje pasitaikančios ar galinčios pasitaikyti situacijos, kuomet lizingo gavėjus turi teisę pasinaudoti teisių gynimo būdais, kuriuos jam suteikia įstatymas.

Naudojama literatūra. Darbe naudojami Lietuvos bei tarptautiniai teisės aktai, kuriais reglamentuojamas lizingas. Vienintelis teisės aktas Lietuvos tiesiogiai reglamentuojantis lizingo sutartinius santykius yra Civilinis kodeksas. Tuo tarpu reikšmingiausi tarptautiniai dokumentai yra 1988 m. Otavos UNIDROIT Tarptautinio finansinio lizingo konvencija bei 2008 m. UNIDROIT Modelinis lizingo įstatymas. Taip pat naudojamas Bendrųjų sutarčių principų projektas, kuris yra regioninio sutarčių principų vienodinimo rezultatas. Atskiriems aspektams atskleisti naudojamos užsienio valstybių teisės aktų nuostatos. Lietuvos teisės doktrinoje nei lizingo sutartis, nei lizingo gavėjo teisių gynimas nėra plačiai nagrinėti. Kaip vienas išsamiausių lizingo analizės pavyzdžių Lietuvos teisės doktrinoje pažymėtinas profesoriaus Vytauto Mizaro straipsnis „Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą“, kuris yra vienas iš šio darbo šaltinių. Darbe taip pat remiamasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bei kitų teismų praktika taikant lizingą reglamentuojančias teisės normas, kuri kaip buvo minėta, nėra itin gausi.

1. Lizingo (finansinės nuomos) sutarties samprata

1.1. Lizingo kaip veiklos ir lizingo sutarties esmė

Siekiant tinkamai atskleisti lizingo gavėjo teisių gynimą tais atvejais, kai egzistuoja lizingo objekto trūkumai arba yra nuosavybės teisės garantijos pažeidimas, būtina išanalizuoti tiek lizingo kaip veiklos, tiek lizingo sutarties sampratą. Pažymėtina, jog tik bendrame lizingo sutarties sampratos kontekste nagrinėjamos temos analizė gali būti tinkama ir išsami. Lizingo esmės analizė turi tiesioginės reikšmės temos klausimų analizei. Be to, lizingo sutarties esmės atskleidimas padeda suprasti teisių ir pareigų paskirstymą tarp sutartis šalių, o tai yra itin svarbu analizuojamai temai. Lizingo sutarties specifiškumas bei skirtumai nuo kitų panašioms santykiams taikomų sutarčių taip pat lemia lizingo reglamentavimo bei taikymo praktikoje ypatumus. Taigi, pirmiausia nagrinėtina lizingo sutarties esmė, jos esminiai bruožai bei įstatymo numatytos taisyklės.

Lizingą (finansinę nuomą) reglamentuoja Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – LR CK) XXX skyriaus normos. LR CK 6.567 straipsnio 1 dalyje nurodoma, jog pagal lizingo (finansinės nuomos) sutartį viena šalis (lizingo davėjas) išpareigoja įgyti nuosavybės teise iš trečiojo asmens kitos šalies (lizingo gavėjo) nurodytą daiktą ir perduoti jį lizingo gavėjui valdyti ir naudoti verslo tikslais už užmokestį su sąlyga, kad, sumokėjus visą lizingo sutartyje numatytą kainą, daiktas pereis lizingo gavėjui nuosavybės teise, jeigu sutartis nenumato ko kita. Šio skyriaus normos *mutatis mutandis* taikomos ir tais atvejais, kai lizingo davėjas yra nuomojamo turto savininkas. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, jog lizingas LR CK dar vadinamas finansine nuoma. Be to, lizingą reglamentuojančios teisės normos įstatyme yra išdėstytos po normų, reglamentuojančių įvairias nuomos rūšis. Taigi, akivaizdu, jog lizingui būdingos tam tikros savybės, kurios būdingos ir nuomos sutartims. Viena iš esminių tokių savybių yra tai, jog lizingo gavėjas lizingo objektą valdo ir juo naudojasi kaip nuomotojas tol, kol, jei sutartyje nenumatyta priešingai, neįgyja lizingo objekto nuosavybės teise. Manytina, jog įstatymo leidėjas pasirinko būtent tokį lizingo reglamentavimą neatsitiktinai. Šiuo atveju minėtu reglamentavimu ko gero buvo siekta įtvirtinti lizingą kaip atskirą nuomos sutarties rūšį. Kontinentinės teisė valstybėse lizingas taip pat dažnai priskiriamas prie nuomos, todėl manytina, jog LR CK pasirinktam reglamentavimui reikšmingos įtakos turėjo lizingo samprata šiose valstybėse. Pavyzdžiui, Olandijoje finansinis lizingas atskirai nėra reglamentuotas, todėl taikomos pirkimą-pardavimą išsimokėtinai arba nuomą

reglamentuojančios teisės normos.⁵ Tačiau nepaisant panašumų tarp lizingo ir nuomos sutarčių bei šias sutartis reglamentuojančių teisės normų išdėstymo LR CK, lizingas ir nuoma yra skirtingos sutarčių rūšys, turinčios esminių skirtumų. Profesorius Vytautas Mizaras savo straipsnyje „Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą“ nurodo dvi pagrindines lizingo sandoriams būdingas savybes:

„1) ekonominis naudingumas labiausiai reiškiasi ne įgyjant daiktą, o jį naudojant (angl. *Leadership not Ownership*);

2) lizingo gavėjo mokėjimai lizingo būdu finansuojami iš gaunamų pajamų ir taip išsaugomos apyvartinės lizingo gavėjo lėšos (angl. *pay as you earn*).“⁶

Pažymėtina, jog lizingas yra palyginti naujas civilinės teisės institutas Lietuvos teisėje. Lizingo sutarties įtraukimą į LR CK be kitų aplinkybių lėmė platus lizingo sutarties taikymas daugelyje užsienio valstybių bei šios sutarties teikiama nauda verslui. Be to, lizingo sutarties numatymas įstatyme sutarties šalims suteikia teisinio apibrėžtumo, kadangi sumažėja rizika, jog sudaryta lizingo sutartis bus vertinama kaip kitos rūšies sutartis, pavyzdžiui, nuomos sutartis. Šis aspektas tampa itin svarbiu mokesčių teisės atžvilgiu, kadangi sutarties priskyrimas konkrečiai sutarčių rūšiai gali lemti neigiamas turtingas pasekmes sutarties šalims bei visiškai neatitikti sutarties šalių teisėtą lūkesčių. Siekiant atskleisti lizingo sutarties esmę, būtina turėti omenyje gausią lizingo sutarties taikymo praktiką užsienio valstybėse. Be to, užsienio valstybių bei tarptautinių organizacijų patirties lizingo srityje svarbą sustiprina tai, jog rengiant šiuo metu galiojančią LR CK buvo analizuojami užsienio valstybių įstatymai, teismų praktikos tendencijos bei tarptautinių organizacijų dokumentai, kurių kontekste buvo pasirinktas dabartinis reglamentavimas. Vienas iš svarbiausių tarptautinių dokumentų, turėjusių įtakos dabatinei lizingo sutarties sampratai Lietuvoje, yra 1988 m. UNIDROIT Tarptautinio finansinio lizingo konvencija priimta Otavoje (toliau – Otavos konvencija), kadangi daugelis šios konvencijos nuostatų yra įtvirtintos ir LR CK. Ši konvencija buvo priimta, siekiant suvienodinti lizingo sutarties reglamentavimą prie konvencijos prisijungusiose valstybėse, tokiu būdu supaprastinant verslo subjektų veiklą tarptautinio finansinio lizingo srityje. Poreikis parengti bendras taisykles, taikytinas tarptautiniam finansiniam lizingui, atsirado dėl verslo santykių plėtros už vienos valstybės teritorijos ribų. Skirtinga lizingo sutarties samprata atskirose valstybėse lemdavo neaiškumą verslo subjektams, ketinantiems sudaryti sandorius, turinčius tarptautinį elementą, kadangi atskirose

⁵ FABER, D., SCHUIJLING, B. *Financial Leasing and Its Unification by Unidroit*, p. 2, 4-5. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-28.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ejcl.org/143/art143-7.pdf>>

⁶ MIZARAS, Vytautas. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą. *Justitia*, 2003, Nr. 1-2, p. 3.

valstybėse tapatūs sutartiniai santykiai buvo vertinami skirtingai. Dėl šios priežasties skirdavosi mokestinė našta, tenkanti verslo subjektams skirtingose valstybėse arba sandorių sudarymas apskritai tapdavo verslo subjektams per daug rizikingas, kadangi būdavo neaišku, kokius padarinius, ypač mokestine prasme, sukels konkretus sandoris. Dešimtojo dvidešimto amžiaus dešimtmečio pradžioje lizingo sampratos skirtumai buvo žymūs net ir Europos Sąjungos valstybėse narėse nepaisant siekio sukurti bendrą vidaus rinką.⁷ Nepaisant nacionalinių valdžios institucijų siekių vienodinti įstatyminių reglamentavimą lizingo srityje, skirtumai tarp atskirų valstybių, kuriuos lemia nacionalinių teisės sistemų ypatumai, išlieka iki šiol. Vienas iš būdų suvienodinti reglamentavimą yra bendrų taisyklių parengimas, kurios būtų taikomos įvairiose valstybėse. Kita vertus šį tikslą galima pasiekti modifikuojant esamų teisės normų interpretavimą pritaikant jį prie tarptautinės praktikos.

Otavos konvencijos 1 straipsnio 2 dalyje finansiniu lizingu laikoma sutartis, kuriai būdingi šie požymiai:

1) lizingo gavėjas pasirenka lizingo dalyką bei tiekėją (pardavėją) nesivadovaudamas lizingo davėjo žiniomis bei patirtimi;

2) lizingo davėjas įgyja lizingo dalyką ryšium su lizingo sutartimi, apie kurią yra žinoma tiekėjui. Lizingo sutartis jau yra sudaryta arba bus sudaryta tarp lizingo davėjo ir lizingo davėjo;

3) užmokestis, mokėtinas pagal lizingo sutartį, yra apskaičiuotas atsižvelgiant į lizingo dalyko amortizacinį visos ar dalies lizingo dalyko kainos nusidėvėjimą.⁸

Šiuo metu prie Otavos konvencijos yra prisijungusios dvidešimt valstybių.⁹ Tarp jų vienuolika Europos valstybių, iš kurių aštuonios yra Europos Sąjungos valstybės narės. Pažymėtina, jog Lietuva nėra prisijungusi prie Otavos konvencijos, tačiau šios konvencijos normos ir jų aiškinimas yra svarbus atskleidžiant lizingo sutarties ypatumus. Pasauliniu mastu tik maža dalis valstybių yra prisijungusios prie konvencijos. Šiuo metu Europos Sąjungoje nėra priimta teisės aktų, skirtų lizingo reglamentavimo suvienodinimui Europos Sąjungos valstybėse narėse. Šios aplinkybės lemia, jog daugelyje valstybių lizingo sutarties reglamentavimas yra skirtingas, todėl lizingo reglamentavimo vienodinimo iniciatyvos nėra atsisakoma.

⁷ ROSEN, Howard. *Leasing Law in the European Union*. Euromoney Books, 1994, p. 12.

⁸ UNIDROIT Convention on International Financial Leasing [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/conventions/1988leasing/1988leasing-e.htm>>

⁹ Status of the UNIDROIT Convention on International Financial Leasing - Signatures, Ratifications [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/implementation/i-88-l.pdf>>

2008 metais buvo priimtas UNIDROIT Modelinis lizingo įstatymas (toliau – Modelinis lizingo įstatymas), kuriuo buvo siekiama nustatyti bendras įvairioms valstybėms lizingą reglamentuojančias normas. Modelinis lizingo įstatymas visų pirma buvo skirtas besivystančioms bei pereinamojo laikotarpio valstybėms¹⁰, kaip pagrindinį lizingo privalumą nurodant jo teikiamą naudą kapitalo bei infrastruktūros plėtrai bei vystymuisi. Modelinio lizingo įstatymo preambulėje nurodoma, jog laikotarpiu nuo Otavos konvencijos priėmimo, tai yra nuo 1988 metų, iki Modelinio lizingo įstatymo priėmimo buvo pašalinta žymi dalis kliūčių tarptautiniam finansiniam lizingui išlaikant lizingo sutarties šalių interesų pusiausvyrą. Be to, Otavos konvencija tapo naujai priimtų nacionalinių įstatymų, reglamentuojančių lizingą, priėmimo pagrindu, kadangi į naujai priimamus įstatymus buvo perkeliama didelė dalis Otavos konvencijos nuostatų. Tačiau pažymėtina, jog tiek Otavos konvencijos, tiek Modelinio lizingo įstatymo priėmimo metu šiuos dokumentus rengusiems ekspertams teko ieškoti kompromisų bei neretai atsisakyti tarpusavio prieštaravimus keliančio reglamentavimo. Vienas iš tokių kompromisų paieškos pavyzdžių yra susijęs su normomis, kurios nustato, kas gali būti lizingo dalyku. Rengiant Modelinį lizingo įstatymą, kilo klausimas, ar programinė įranga (bei keletas kitų specifinių objektų) gali būti lizingo objektu. Nepaisant svarių argumentų, pagrindžiančių poziciją, jog programinė įranga gali būti lizingo objektu, buvo priimtas sprendimas atsisakyti tiesioginio programinės įrangos numatymo kaip lizingo objekto.¹¹ Šis klausimas plačiau analizuojamas kitoje šio darbo dalyje.

Pažymėtina, jog Lietuvos teismų praktikoje nėra skiriama pakankamai dėmesio lizingo sutarties esmės analizei. Paprastai apsiribojama formaliu įstatymo pritaikymu bei įstatymo normų atkartojimu, kuris nesuteikia didesnio aiškumo, kokiais kriterijais vadovaujantis lizingo sutartis atskiriama nuo kitų panašių sutarčių rūšių. Kartu palyginti paviršutiniškas lizingą reglamentuojančių normų aiškinimas palieka vietos įvairioms lizingo sutarties interpretacijoms. Manytina, jog artimoje ateityje toliau sparčiai besivystant verslo santykiams bei atsirandant naujų komercinių sutarčių rūšių iškilis teisminių išaiškinimų poreikis, kuriais būtų išsamiai išanalizuojama lizingo sutartis atskleidžiant šios sutarties esminius požymius. Kaip Lietuvos teismų praktikos atskleidžiant lizingo sutarties esmę pavyzdys paminėtina Lietuvos Aukščiausiojo Teismo

¹⁰ UNIDROIT Model Law on Leasing [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/documents/2008/study59a/s-59a-17-e.pdf>>

¹¹ CASTILLO-TRIANA, Rafael. The Unidroit model law on leasing. Background, foundation and application, p. 11. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-19.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ftaaconsulting.com/UNIDROIT.pdf>>

2005 m. rugsėjo 26 d. nutartis.¹² Šioje nutartyje teismas nurodė, jog esminis lizingo davėjo (finansuotojo) verslo interesas lizinguojant daiktą yra perduoti tokį daiktą lizingo gavėjui, kuris įsipareigoja mokėti sutartyje nurodytas sumas už daikto naudojimąsi verslo tikslais. Teismo nuomone, lizingo gavėjo turtinis interesas sudarant lizingo sutartį yra tai, kad už lizingo būdu įgyjamą daiktą mokama kaina yra išskaidoma per tam tikrą trukmę. Dėl šios priežasties lizingo gavėjui daikto įgijimas žymiai nesumažina apyvartinių lėšų.

Nepaisant to, jog aptariama Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pozicija yra palyginti lakoniška, joje galima išvelgti keletą lizingo sutartį kvalifikuojančių elementų. Visų pirma teismas lizingo gavėją įvardina kaip finansuotoją tokiu būdu tarsi pabrėždamas, jog lizingo davėjas teikia finansavimo paslaugą ir jo svarbiausia funkcija nėra daikto išnuomojimas lizingo gavėjui. Būtent finansavimo funkcija lizingo sutartyje yra labiausiai būdinga lizingo davėjui bei parodanti lizingo sutarties specifiškumą. Kita vertus, teismas daikto (lizingo dalyko) perdavimą lizingo gavėjui nurodo kaip pagrindinį lizingo davėjo verslo interesą lizingo sutarties atveju. Šiuo atveju abejotina, ar daikto perdavimas lizingo gavėjui yra esminis lizingo davėjo interesas, ar tai laikytina priemone, kurios pagalba pasiekiamas svarbesnis tikslas – finansavimo lizingo gavėjui suteikimas. Lizingo davėjo esminis interesas yra suteikti finansavimą lizingo gavėjui bei už šios paslaugos teikimą gauti tam tikrą užmokestį. Šią poziciją sustiprina ir tai, jog lizingo davėju pagal LR CK 6.567 straipsnio 3 dalį gali būti bankas ar kitas pelno siekiantis juridinis asmuo, tai yra tokie subjektai, kurių pagrindinis veiklos tikslas yra finansinės naudos siekimas. Gramatinis minėtos įstatymo normos aiškinimas suponuoja išvadą, jog bankas yra nurodomas pirmiau nei kitas pelno siekiantis juridinis asmuo neatsitiktinai, bet priešingai – tokia gramatine LR CK 6.567 straipsnio 3 dalies struktūra pabrėžiamas lizingo sutarties pobūdis bei akcentuojama tai, jog lizingas yra tam tikra finansinių paslaugų teikimo forma. Bankai visų pirma teikia finansines paslaugas. Prie šių paslaugų priskirtina ir lizingo veikla. Tačiau lizingo davėju gali būti ne tik bankas, bet ir kitas pelno siekiantis juridinis asmuo. Šių subjektų veikla yra nukreipta būtent į pelno siekimą naudojantis įvairiomis priemonėmis. Lizingo sutarties atveju daikto perdavimas lizingo gavėjui laikytinas būtent tokia priemone. Antra vertus, teismas vartoja sąvoką „verslo interesas“, kuri yra tarsi nuoroda, jog lizingo veikla visų pirma yra verslas. Šiuo atveju pagrįstai kyla klausimas, ar lizingas laikytinas sutarties rūšimi, kurios pagrindu daiktas perduodamas lizingo gavėjui valdyti ir naudoti, ar lizingas visų pirma yra finansinė veikla, kurią vykdančiam lizingo gavėjui perduodamas tam tikras turtas. Pažymėtina, jog lizingas

¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. rugsėjo 26 d. nutartis c. b. *UAB „SEB VB lizingas“ v. UAB „Integrita“*. Nr. 3K-3-422/2005.

(finansinė nuoma) Finansinių įstaigų įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 3 punkte priskiriamas finansinėms paslaugoms.¹³ Manytina, jog antroji pozicija laikytina labiau pagrįsta, kadangi ji tiksliau atspindi lizingo kaip finansinės veiklos esmę. Atsakymas į šį koncepcinę prasmę itin svarbų klausimą veda prie atskirų lizingo sutarties elementų vertinimo bei jų specifiškumo atskleidimo. Lizingo sutarties atveju pagrindinis vaidmuo tenka finansavimui, todėl vertinant sutarties šalių teisių ir pareigų pasiskirstymą būtina į tai atsižvelgti. Turint omenyje tai, jog lizingo davėjas iš esmės teikia finansavimo paslaugą lizingo gavėjui, būtų neprotinga perkelti lizingo davėjui pareigą patvirtinti daiktų kokybę. Manytina, jog lizingo sutarties sampratai Lietuvos teisėje įtakos turėjo kitų kontinentinės teisės valstybių teismų praktika. Pavyzdžiui, Vokietijos Aukščiausiasis Teismas nuosekliai laikosi pozicijos¹⁴, jog finansinis lizingas yra netipinė nuomos sutarties rūšis ir turi būti taikomos nuomos sutartis reglamentuojančios teisės normos. Lietuvos jurisprudencijoje formuojama lizingo samprata neatskleidžia šios civilinės sutarties esmės bei remiasi vien tik jos išoriniais požymiais, todėl svarbu tinkamai išanalizuoti lizingo bei panašių civilinių sutarčių skirtumas, kadangi tokia analizė reikšminga esminių lizingo sutarties požymių išskyrimui.

¹³ Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 91-3891).

¹⁴ ROSEN, Howard. *Leasing Law in the European Union*. Euromoney Books, 1994, p. 81.

1.2. Lizingo atskyrimas nuo panašių civilinių sutarčių

Minėta, jog lizingo sutartis savo požymiais yra panaši į kitas civilines sutartis. Viena iš artimiausių sutarčių lizingo sutarčiai yra nuomos sutartis. Be to, atkreiptinas dėmesys, jog lizingo sutartis įstatyme taip pat vadinama finansine nuoma, tačiau gilesnė analizė atskleidžia nuomos ir lizingo sutarties skirtumus. Lyginant lizingą ir nuomos sutartį, būtina atkreipti dėmesį į esminius šių dviejų sutarčių rūšių skirtumus. Vienas iš svarbiausių skirtumų yra sandorio sudarymo tikslas. Nuomos sutarties atveju sutarties sudarymo tikslas yra perduoti nuomojamą daiktą nuomininkui jį laikinai naudoti ir valdyti už tam tikrą užmokestį (LR CK 6.477 str.). Nuomotojas siekia gauti užmokestį už jam nuosavybės teise priklausančio daikto perdavimą nuomininkui valdyti ir naudoti. Sutarties sudarymo tikslas lemia tai, jog nuomos sutartis laikytina turto perdavimo laikinam naudojimui sandoriu. Nuomos sutarties pagalba patenkinamas nuomininko poreikis pasinaudoti tam tikru jam reikalingu daiktu, tai yra nuomos sutarties dalyku, tam tikrą laiko tarpą. Tuo tarpu lizingo sutarties tikslas yra lizingo gavėjo finansavimas. Būtent šis požymis yra esminis atskiriant nuomos sutartį nuo lizingo sutarties. Ronald C.C. Cuming, kuris dalyvavo rengiant Modelinį lizingo įstatymą pažymi, jog lizingas (finansinė nuoma) nėra tikroji nuoma, nors ir išoriškai turi nuomos sutarčiai būdingų požymių. Šio teisės mokslininko nuomone, lizingas savo esme yra finansinė priemonė.¹⁵ Lietuvos teisės doktrinoje taip pat pažymima, jog lizingo davėjo atliekama finansavimo funkcija yra labai svarbi lizingo sutarčiai bei padeda lizingo sandorį atskirti nuo nuomos.¹⁶ Pagal bendrą taisyklę lizingo davėjas neturi lizingo dalyko nuosavybės teise bei neturi poreikio jį įsigyti savo interesams tenkinti. Lizingo davėjas sudaro pirkimo-pardavimo sutartį bei įgyja lizingo dalyką nuosavybės teise iš trečiojo asmens (pardavėjo) turėdamas tikslą jį perduoti lizingo gavėjui jį naudoti ir valdyti. Iš esmės lizingo davėjas turi tik vieną, finansinį, interesą, tai yra suteikti lizingo gavėjui finansavimą bei už tai gauti tam tikrą atlygį. Jeigu nesusitariama kitaip, lizingo dalyką pasirenka lizingo gavėjas, tai yra subjektas, kurio naudai yra sudaromas pirkimo-pardavimo sandoris. Lizingo davėjas, nors ir perduoda daiktą lizingo gavėjui tapęs jo savininku, neprivalo garantuoti, kad daiktas bus tinkamas naudoti pagal paskirtį arba kitas sutartyje aptartas sąlygas, priešingai nei nuomos sutarties atveju.

¹⁵ Advisory Board for the preparation of a model law on leasing, first session, Rome, 17-18 October 2005. Key issues raised by the preparation of a Model Law on Leasing (memorandum prepared by the UNIDROIT Secretariat), p. 12-13. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-28.]. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/documents/2005/study59a/s-59a-01-e.pdf>>

¹⁶ MIZARAS, Vytautas. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą. Justitia, 2003, Nr. 1-2, p. 7.

Dar vienas lizingo bei nuomos sutarčių skirtumas yra susijęs su lizingo davėjo pareiga užtikrinti perduodamo naudoti ir valdyti daikto kokybės atitikimą lizingo sutarčiai. Nuomos sutarties atveju nuomotojas privalo garantuoti, kad daiktas bus tinkamas naudoti pagal paskirtį, kuriai jis išnuomojamas, visą nuomos terminą (LR CK 6.483 str. 1 d.). Analogiškos pareigos neturi lizingo davėjas, kuris kaip daikto savininkas perduoda daiktą lizingo gavėjui. Šio skirtumo buvimas aiškintinas lizingo ir nuomos sutarčių esmės nevienodumu. Nuomotojas siekia perduoti turtą nuomininkui bei išlaiko interesą, kad daiktas neproporcingai nepablogėtų nuomos laikotarpiu. Kartu nuomotojui nustatoma pareiga daryti išnuomoto daikto kapitalinį remontą. Tuo tarpu lizingo davėjas turi tik finansinį interesą sudarydamas lizingo sandorį. Iš to išplaukia, jog lizingo davėjas ne tik neturi pareigos analogiškos nuomotojo pareigai garantuoti daikto tinkamumą naudoti pagal paskirtį visą nuomos sutarties terminą, bet apskritai neatsako už daikto trūkumus išskyrus atvejus, kai lizingo gavėjas pasikliovė lizingo davėjo patyrimu ir žiniomis, taip pat kai lizingo davėjas darė įtakos lizingo gavėjui renkantis pardavėją ir sutarties dalyką (LR CK 6.571 str. 3 d.).

Be to, nuomos sutarties atveju nei nuomotojui, nei nuomininkui įstatyme nėra keliami specialūs reikalavimai, kuriuos sutartys šalys privalo atitikti sudarydamos nuomos sutartį. Visų pirma tai sietina su nuomos sutarties tikslu, kuris, kaip minėta, yra nuomos dalyko perdavimas naudotis nuomininkui už užmokestį. Šiuo atveju sutarties kvalifikavimui neturi reikšmės sutarties šalių statusas, todėl nuomos sutartis gali būti sudaroma tiek asmeniniams, tiek verslo interesams tenkinti. Atitinkamai nuomotojui taip pat nekeliama jokie specialūs reikalavimai tam, kad jis turėtų galimybę sudaryti nuomos sutartį. Šiuo aspektu lizingo sutarties skirtumai, lyginant ją su nuomos sutartimi, yra akivaizdūs. Lizingas visų pirma laikytinas finansine veikla, tai yra tokia veikla, kuri tiesiogiai siejasi su finansinių paslaugų teikimu, konkrečiai – su lizingo gavėjo finansavimu. Nepaisant to, jog tiek lizingo, tiek nuomos atveju vienai sutarties šaliai (nuomininkui arba lizingo gavėjui) yra perduodamas tam tikras daiktas, šis bendras sutarčių panašumas nėra lemiantis sutarčių kvalifikavimo prasme. Nuomos sutarties atveju nuomos dalyko perdavimas nuomininkui ir yra sutarties sudarymo tikslas. Tuo tarpu lizingo sutarties atveju lizingo dalyko perdavimas tėra finansavimo lizingo gavėjui suteikimo priemonė. Lizingo davėjas šiuo atveju sudarydamas sutartį bei įgydamas nuosavybės teisę bei perduodamas lizingo dalyką valdyti ir naudoti lizingo gavėjui patenkina jo finansinį interesą.

Remiantis išdėstytais argumentais, darytina išvada, jog lizingo sutarties yra atskira civilinės sutarties rūšis, kurios pagrindinis elementas yra finansavimo suteikimas lizingo

gavėjui. Tam tikri nuomos sutarties požymiai taip pat būdingi lizingo sutarčiai, tačiau jie naudojami tik kaip priemonė pagrindiniam, tai yra finansavimo, tikslui pasiekti.

Vartojimo kredito sutartis taip pat turi nemažai panašumų į lizingo sutartį. Lizingo gavėju taip pat gali būti vartotojas, tačiau tokiai sutarčiai yra taikomos vartojimo kredito normos.¹⁷ Esminis kriterijus, padedantis atskirti lizingo ir vartojimo kredito sutartį, yra lizingo gavėjo sutarties sudarymo tikslas. Vartojimo kredito sutarties atveju lizingo gavėjas (vartotojas) yra fizinis asmuo, kuris lizingo dalyką siekia valdyti ir juo naudotis asmeniniams, šeimos ar ūkiniams poreikiams tenkinti, bet jokių būdų ne verslo ar profesiniais tikslais. Taigi net ir tuo atveju, jeigu lizingo gavėjas yra fizinis asmuo, besiverčiantis verslu, sutarčiai bus taikomos vartojimo kredito normos, jeigu sutarties sudarymo tikslas yra asmeninių poreikių tenkinimas. Galimos situacijos, kuomet lizingo sutartį vartotojas sudaro tiek asmeniniams, tiek profesiniams ar verslo poreikiams tenkinti. Esant tokiai situacijai, lemiantis kriterijus yra profesinių ar verslo poreikių tenkinimas, o tai reiškia, jog lizingo gavėjas tokiu atveju nebus laikomas vartotoju, todėl bus taikomos lizingą (finansinę nuomą) reglamentuojančios įstatymo normos, bet ne atitinkamos vartojimo kredito normos. Vartojimo kreditas reglamentuojamas atskirai nuo finansinio lizingo siekiant apsaugoti silpnesniosios sutarties šalies – vartotojo interesus. Į šią aplinkybę turi būti atsižvelgiama tais atvejais, kai sudėtinga nustatyti tikslą, dėl kurio buvo sudaryta lizingo sutartis. Vadovaujantis vartotojo teisių apsaugos prioritetu, visi neaiškumai dėl lizingo sutarties tikslo turėtų būti aiškinami silpnesniosios šalies naudai, todėl turėtų būti atitinkamai taikomos vartojimo kredito normos (Vartojimo kredito įstatymo¹⁸ 1 str. 2 d.). Lizingo sutartis laikoma vartojimo kreditu ir tais atvejais, kai pagal lizingo sutartį daiktas nepereina lizingo gavėjo nuosavybėn, tačiau lizingo gavėjas visą sutarties terminą yra „ekonominis“ daikto savininkas, kuris turi išimtinę teisę jį valdyti bei naudoti per visą jo ekonominio tarnavimo laikotarpį ir per visą lizingo sutarties terminą lizingo gavėjas sumoka visą arba didesnę dalį lizinguojamo daikto vertės.¹⁹ Atkreiptinas dėmesys į tai, jog kai kuriose Europos Sąjungos valstybėse narėse vartotojas gali būti finansinio lizingo sutarties šalimi, tačiau atsižvelgiant į vartotojo kaip silpnesniosios sutarties šalies statusą, nustatomos specialios taisyklės, kurio padeda

¹⁷ MIZARAS, Vytautas. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą. Justitia, 2003, Nr. 1-2, p. 8.

¹⁸ Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymas (Valstybės žinios, 2011, Nr. 1-1).

¹⁹ MIZARAS, Vytautas. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą. Justitia, 2003, Nr. 1-2, p. 9.

apsaugoti vartotojo teises.²⁰ Pavyzdžiui, neribojama lizingo davėjo atsakomybė dėl lizingo dalyko kokybės trūkumų.

Tam tikrais atvejais galima išvelgti lizingo sutarties panašumą į pirkimo-pardavimo išsimokėtinai sutartį. LR CK numato galimybę sudaryti lizingo sutartį ir tuo atveju, kai lizingo davėjas kartu yra ir daikto (lizingo dalyko) savininkas. Tai reiškia, jog sutartiniai santykiai sieja tik du subjektus – lizingo davėją bei lizingo gavėją. Kyla abejonių, ar toks sandoris, kuomet vien šalis už jai perduotą naudoti bei valdyti daiktą moka tam tikrą užmokestį, o suėjus sutartyje nustatytam terminui – daiktą įsigyja nuosavybės teise už šalių sutartą kainą, neturėtų būti laikomas pirkimu-pardavimu išsimokėtinai. Atsakymą į šį klausimą pateikia lizingo sutarties tikslas. Lizingo davėjas, nors ir būdamas lizingo dalyko savininku, neturi tikslo parduoti daiktą, tačiau turi tik finansinį interesą.²¹ Todėl lizingo gavėjui nutraukus lizingo sutartį lizingo davėjas ją sudarydamas su kitu lizingo gavėju sieks patenkinti finansinį interesą. Tačiau tais atvejais, kai daikto pardavėjas finansinės paslaugos teikimu pirkėjui naudojasi tik kaip priemone parduoti jam priklausantį daiktą, toks sandoris turi būti vertinamas kaip pirkimas-pardavimas išsimokėtinai. Aplinkybė, jog mokėjimas už daiktą yra atidėtas pati savaime neleidžia daryti išvados, jog sudaryta lizingo sutartis, kadangi sutarties sudarymo tikslas yra parduoti daiktą. Netinkamas sutarties rūšies nustatymas gali turėti neigiamų pasekmių sutarties šalims, ypač tai pasakytina apie šalių finansinius interesus, kurie gali nukentėti dėl, pavyzdžiui, prievolės mokėti didesnius mokesčius.

Nepaisant vyraujančios nuomonės, jog lizingo sutartis yra atskira nuomos sutarties rūšis, taip pat egzistuoja nuomonių, jog lizingas yra kreditavimo arba paskolos sutartis. Toks požiūris nėra teisingas, kadangi lizingo bei paskolos sutartims būdingos skirtingos savybės. Kreditavimo sutarties atveju kreditorius įsipareigoja suteikti kredito gavėjui sutartyje nustatyto dydžio ir nustatytais sąlygomis pinigines lėšas (kreditą), o kredito gavėjas įsipareigoja gautą sumą gražinti kreditoriui ir mokėti palūkanas (LR CK 6.881 str. 1 d.). Analizuojant šią normą, išryškėja akivaizdus lizingo ir kreditavimo sutarties skirtumas. Priešingai nei kreditavimo sutarties atveju, lizingo davėjas nesuteikia jokio kredito lizingo gavėjui piniginių lėšų pavidalu. Lizingo davėjas tik įgyja daiktą nuosavybės teise iš trečiojo asmens bei perduoda jį naudoti ir valdyti lizingo gavėjui, išlaikydamas nuosavybės teisę į daiktą. Paskolos sutarties dalyku gali būti ne tik pinigai, bet ir rūšies požymiais apibūdinti suvartojamieji daiktai (LR CK 6.870 str. 1 d.). Šiuo

²⁰ VON BAR, C., et al. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Munich: Sellier, European Law Publishers GmbH, 2009. Volume 2, p. 1447-1448.

²¹ MIZARAS, Vytautas. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą. *Justitia*, 2003, Nr. 1-2, p. 6.

atveju paskolos sutartis nuo lizingo sutarties skiriasi tuo, jog perduotas daiktas lizingo sutarties atveju netampa lizingo gavėjo nuosavybe. Lizingo gavėją galima laikyti tik „ekonominiu“ daikto savininku, kadangi jis naudojasi daikto teikiama ekonomine nauda, tačiau daiktas nuosavybės teise priklauso lizingo davėjui.

Pažymėtina, jog tam tikri civilinių sutarčių panašumai patys savaime neleidžia daryti išvados, jog sutartimis sukuriami teisiniai santykiai yra tapatūs. Tam tikri sutarties požymiai vienu atveju gali būti esminiais bei nulemiančiais pačios sutarties rūšį, tačiau kitu atveju tie patys požymiai bus laikomi tik papildomais požymiais, kurie nekeičia sutarties esmės. Kaip tokios situacijos pavyzdys paminėtinas klaidingas išperkamosios nuomos bei lizingo sutarties sutapatinamas. Abiem atvejais daikto nuomininkas (lizingo sutarties atveju – lizingo gavėjas) sutartyje nustatytą terminą moka sutarto dydžio užmokestį turėdamas daikto valdymo ir naudojimo teises. Suėjus sutartyje nustatytam terminui nuomininkas įgyja teisę nuomojamą daiktą įgyti nuosavybės teise. Iš pirmo žvilgsnio šios sutartys gali pasirodyti tapačios, tačiau lizingo sutarties bei išperkamosios nuomos sutarties analizė atskleidžia, jog tai yra dvi skirtingos sutarčių rūšys, kurios, nors ir turi panašių požymių, negali būti tapatinamos. Sutarties tikslas šiuo atveju yra esminis kriterijus, kurio pagalba atskiriamas lizingas ir išperkamoji nuoma. Kaip pažymima doktrinoje, lizingo sutarties atveju lizingo gavėjas siekia turėti teisę valdyti ir naudoti daiktą už atlyginimą, o išperkamosios nuomos atveju nuomininkas siekia įgyti nuosavybės teisę į nuomojamą daiktą, kuris būna žinomas jau nuomos sutarties sudarymo pradžioje.²² Dėl konkretaus išperkamosios nuomos objekto gali būti susitariama ir vėliau, todėl fakto, jog sutarties sudarymo metu dar nebuvo žinomas daiktas, nustatymas pats savaime neleidžia daryti išvados apie tai, kad buvo sudaryta ne išperkamosios nuomos sutartis. Be to, lizingo gavėjas moka įmokas už daikto naudojimo perleidimą bei jo valdymo ir naudojimo finansavimą. Tuo tarpu išperkamosios nuomos atveju nuomininko nuomos mokestis įskaitomas į kainos dalį. Nuomininkas išperkamosios nuomos atveju siekia įgyti nuosavybės teisę į nuomojamą daiktą. Siekis įgyti nuosavybės teisę į daiktą nėra skiriamasis požymis lizingo sutarties atveju, kadangi pagrindinis lizingo gavėjo tikslas yra gauti finansavimą.

Bene išsamiausia lizingo ir išperkamosios nuomos sutarčių atskyrimo analizę Lietuvos teismų praktikos kontekste 2010 m. birželio 8 d. nutartyje pateikė Lietuvos apeliacinis teismas.²³ Šioje byloje buvo nustatyta, jog atsakovas UAB „SEB lizingas“ ir

²² MIZARAS, Vytautas. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą. *Justitia*, 2003, Nr. 1-2, p. 7.

²³ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. birželio 8 d. nutartis c. b. *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras v. V.V., UAB „SEB lizingas“*. Nr. 2A-136/2010.

tretysis asmuo UAB „VSG Invest“ sudarė išperkamosios nuomos sutartį, kurios pagrindu atsakovas nuosavybės teise įgijo žemės sklypą. Tretysis asmuo įsipareigojo mokėti nuomos mokesčių už jam perduotą valdyti ir naudoti žemės sklypą, o suėjus sutartyje numatytam terminui įgyti nuosavybės teisę į žemės sklypą. Teismas pripažino sudarytą išperkamosios nuomos sutartį faktiniu lizingo sandoriu. Teismo nuomone, išperkamosios nuomos sutartis buvo panaudota pridengti lizingo sandorį, kadangi lizingo objektu pagal Lietuvos teisę negali būti žemė. Minėtas sutarties objekto apribojimas netaikomas, jeigu sudaroma išperkamosios nuomos sutartis. Tokią savo išvadą teismas grindė tuo, jog sudaryta sutartis, nors ir įvardinta kaip išperkamosios nuomos sutartis, faktiškai atitiko visus lizingo sutarties požymius. Visų pirma teismas pažymėjo, jog atsakovas neturėjo daikto nuosavybės teise ir sutartimi įsipareigojo minėtą daiktą įgyti nuosavybės teisei iš pardavėjo bei perduoti jį valdyti ir naudoti nuomininkui UAB „VSG Invest“ už nuomos mokesčių. Be to, daiktą pasirinko būsimasis nuomininkas. Atsakovas savo poziciją grindė lizingo bei išperkamosios nuomos sutarčių tikslų skirtingumu, tačiau teismo nustatytos faktinės aplinkybės lėmė tai, jog buvo prieita prie išvados, jog sutarties šalys sudarė lizingo sandorį. Teismas nustatė, kad nuomininkas išsinuomojo žemės sklypą verslo tikslais, o nuomotojas (atsakovas) sudarydamas sutartį turėjo tikslą ne perduoti valdyti ir naudoti daiktą nuomininkui, bet finansuoti pastarojo investicinį sprendimą. Šalių sudarytoje sutartyje buvo ir kitų lizingo sutarčiai būdingų elementų, pavyzdžiui, nuomininkas įgyja teisę reikšti visus reikalavimus dėl daikto tiesiogiai pardavėjui bei perima visas nuomotojo, tai yra pirkėjo pagal pirkimo-pardavimo sutartį, pareigas išskyrus pareigą sumokėti daikto kainą. Šioje nutartyje teismas pakankamai formaliai vertino sutarties tikslą, tačiau pripažino, jog būtent sutarties tikslas yra esminis kriterijus atibojant išperkamosios nuomos bei lizingo sutartis. Kartu įvertinęs visas bylos aplinkybes, teismas padarė pagrįstą išvadą dėl to, kokios rūšies sandoris buvo realiai sudarytas. Tačiau teismas aptariamoje nutartyje laikėsi Lietuvos teismams būdingos pozicijos ir lizingo sutartį laikė specifine nuomos sutarties rūšimi.

LR CK tiesiogiai įtvirtinta tik viena lizingo rūšis – finansinis lizingas. Toks įstatymo reglamentavimas jokių būdu neužkertą kelio kitokių rūšių lizingo sutarčių sudarymui, kadangi civilinėje teisėje galiojantis dispozityvumo principas lemia tai, jog šalys yra laisvos sudaryti bet kokią civilinę sutartį, jeigu jos nuostatos neprieštarauja imperatyvioms įstatymo normoms. LR CK numatytas lizingo reglamentavimas turėtų būti suprantamas kaip pavyzdinis. Tokią poziciją patvirtina ir doktrina, kurioje teigiama, jog

įstatyme aptariami tik principiniai lizingo sutartinių santykių klausimai.²⁴ LR CK atskirai nereglamentuoja tiesioginio finansinio lizingo, tačiau įstatyme nurodoma, jog finansinį lizingą reglamentuojančios normos taip pat taikomos ir tiesioginiam finansiniam lizingui, kuomet lizingo davėjas jau turi nuosavybės teisę lizingo dalyką ir jo neįgyja iš trečiojo asmens – pardavėjo. Minėta, jog dvišalis lizingas turėtų būti kvalifikuojamas kaip pirkimas – pardavimas išsimokėtinai, jeigu lizingo davėjo tikslas yra parduoti daiktą. Šiuo atveju lemiamą reikšmę turi pardavėjo daikto perdavimo tikslas. Jeigu pardavėjo tikslas yra suteikti finansavimą, tuomet sutartis turėtų būti vertinama kaip lizingas, jeigu tikslas parduoti daiktą – kaip pirkimas-pardavimas išsimokėtinai.

Praktikoje žinoma dar bent keletas skirtingų lizingo rūšių. Ko gero aktualiausia praktikai bei plačiausiai taikoma lizingo sutarties rūšis yra operatyvinis (veiklos) lizingas (angl. *operating lease*), kurio esmė yra lizingo dalyko naudojimas tam tikrą sąlyginai trumpą laiko tarpą, bet ne visą daikto gyvavimo laiką. Lizingo gavėjas neįgyja nuosavybės teisės į lizingo dalyką po to, kai baigia mokėti reguliarias įmokas. Operatyviniam lizingui netaikomas LR CK XXX skyrius, kuris reglamentuoja finansinį lizingą. Operatyviniam lizingui taikomos bendrosios nuomos sutarčių normos. Tai lemia operatyvinio lizingo skirtumai nuo finansinio lizingo. Finansinio lizingo atveju per lizingo sutarties terminą lizingo gavėjas sumoka visą arba beveik visą lizingo dalyko vertę, tuo tarpu operatyvinio lizingo atveju lizingo gavėjas sumoka tik dalį lizingo dalyko vertės, kuri iš esmės yra mokestis už amortizacinį daikto nusidėvėjimą, todėl darytina išvada, jog pagrindinis požymis, padedantis atskirti operatyvinį lizingą nuo finansinio lizingo yra daikto nusidėvėjimas. Pagrindinis operatyvinio lizingo pranašumas – galimybė lizingo gavėjui pasinaudoti modernia įranga tam tikrą laiko tarpą. Tokiu būdu sudaromos sąlygos atsisakyti pasenusios įrangos ją pakeičiant naujesne. Be to, operatyvinis lizingas yra naudingas mokestine prasme, kadangi lizinguojamas daiktas netampa lizingo gavėjo nuosavybe, bet tuo pačiu tenkina verslo poreikius. Taip pat žinomas „pirmojo pakeitimo“ lizingas (angl. *first amendment lease*), kuris suteikia lizingo gavėjui galimybę įgyti lizingo dalyką nuosavybės teise tam tikrais sutartyje numatytais momentais. Pavyzdžiui, susitariama, jog po dviejų metų nuo sutarties sudarymo lizingo gavėjas turi teisę įsigyti lizingo dalyką rinkos kaina ar jai artima kaina. Jei lizingo gavėjas nusprendžia, jog lizingo dalyko įgijimas nuosavybės teise jam nėra naudingas ir daikto neįgyja, lizingo sutartis automatiškai pratęsiamą tam pačiam arba kitam sutartyje numatytam terminui, kuriam suėjus lizingo gavėjas vėl gali pasinaudoti teise įgyti lizingo dalyką nuosavybės

²⁴ MIZARAS, Vytautas. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą. *Justitia*, 2003, Nr. 1-2, p. 6.

teise. Dar kita lizingo rūšis, pagal kurią pardavėju tampa lizingo gavėjas. „Grįžtamojo“ lizingo (angl. *sale and lease back*) atveju lizingo davėjas lizingo dalyką įgyja ne iš trečiojo asmens, bet iš lizingo gavėjo, kuris yra daikto savininkas. Lizingo davėjas „grįžtamojo“ lizingo sutarties pagrindu taip pat finansuoja lizingo gavėją. Šiuo atveju finansavimas pasireiškia ne daikto įgijimu iš pardavėjo, bet papildomų apyvartinių lėšų suteikimu.²⁵ Lietuvos apeliacinis teismas civilinėje byloje²⁶ atmetė ieškovo argumentus, jog šalių sudaryta sutartis buvo ne lizingo sutartis dėl to, jog lizingo davėjas daiktą įgijo iš lizingo gavėjo.

²⁵ MIZARAS, Vytautas. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą. *Justitia*, 2003, Nr. 1-2, p. 6.

²⁶ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. sausio 31 d. nutartis c. b. R. *Jodeikos firma „Interikas“ v. UAB „NORD/LB banko lizingas“*. Nr. 2A-89/2006.

1.3. Lizingo sutarties šalių teisės ir pareigos

Įstatyme pateikiama lizingo sąvoka visų pirma apima trišalį lizingą, tai yra tokią lizingo sutarties rūšį, kurios šalimis yra trys subjektai: lizingo davėjas, lizingo gavėjas bei pardavėjas. Trišalio lizingo atveju sudaromos dvi sutartys. Lizingo davėjas bei pardavėjas, iš kurio nuosavybės teise įgyjamas lizingo objektas, sudaro pirkimo–pardavimo sutartį. Tuo tarpu lizingo davėjas ir lizingo gavėjas sudaro lizingo sutartį. Nors sudaromos dvi atskiros sutartys, tačiau jos turi būti aiškinamos kartu. Pirkimo–pardavimo sutartis sudaroma, kadangi lizingo davėjas nuosavybės teise neturi daikto, kuris reikalingas lizingo gavėjui, tai yra lizingo objektui įgyti. Dėl šios priežasties lizingo davėjui tenka pareiga įsigyti lizingo objektą iš trečiojo asmens – pardavėjo. Akivaizdu, jog pirkimo–pardavimo sutartis tarp lizingo davėjo ir pardavėjo yra specifinė tuo atžvilgiu, jog ji yra sudaroma tik tam, kad būtų galima įvykdyti pagrindinę – šiuo atveju lizingo sutartį. Todėl šių sutarčių negalima aiškinti atsietai. Šią poziciją patvirtina ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, kurioje pirkimo–pardavimo sandoris tarp lizingo davėjo ir pardavėjo apibūdinamas kaip „lydintis“ lizingo sutarties atžvilgiu:

„<...>Pagal CK 6.567 straipsnio 1 dalyje nustatytą lizingo sąvoką šios sutarties šalys – lizingo davėjas ir lizingo gavėjas tikslu įvykdyti prisiimtas prievolės turi sudaryti kitus lizingo santykių subjektams privalomus arba papildomus sandorius. Lizingo davėjas, kuris lizingo sutarties sudarymo momentu nėra daikto (šios sutarties dalyko) savininkas, turi šį daiktą įsigyti iš trečiojo asmens. Šis įsigijimas privalomas, todėl ir tokio turto pirkimo-pardavimo sutartis lizingo davėjui privaloma. Pirkimo-pardavimo sandoris lizingo santykiuose yra „lydintis“ sandoris, sudaromas vykdant lizingo sutartį, ir dėl tokios savo paskirties turi tam tikrų specifinių bruožų palyginus su atskira pirkimo-pardavimo sutartimi. Tokios pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo specifika pasireiškia tuo, kad lizingo davėjo įgytas turtas perduodamas ne pirkėjui, o tiesiogiai lizingo gavėjui, kuris nebūdamas sutarties šalimi, turi teisę pardavėjui reikšti pretenzijas dėl netinkamo turto perdavimo, pvz., dėl daikto kokybės, komplektiškumo, perdavimo terminų ir kita.<...>“²⁷

Šioje nutartyje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, jog žemesnių instancijų teismai klaidingai vertino lizingo sutartį ir pirkimo-pardavimo sutartį kaip trišalį sandorį remdamiesi vien tuo, jog lizingo gavėjui perduodamos pirkėjo teisės. Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad minėti sandoriai yra savarankiški dvišaliai sandoriai su tam tikra

²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. vasario 18 d. nutartis c. b. *UAB „VB lizingas“ v. A.S. stomatologinė įmonė*. Nr. 3K-3-123/2004.

specifika. Pažymėtina, jog tokio pirkimo-pardavimo sutarties, sudarytos tam, kad būtų įvykdyta lizingo sutartis, interpretavimo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas laikosi ir naujausioje savo praktikoje.²⁸

Doktrinoje pateikiama nuomonė, jog pirkimo–pardavimo sutartis, sudaroma tarp lizingo davėjo ir pardavėjo, laikytina sutartimi trečiojo asmens naudai, atitinkančia LR CK 6.191 straipsnyje įtvirtintą sutarties trečiojo asmens naudai sampratą.²⁹ LR CK 6.191 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad tuo atveju jeigu sudaręs sutartį asmuo išlygo, kad iš sutarties atsiradusi prievolė turi būti įvykdyta trečiajam asmeniui, tai prievolę įvykdyti turi teisę reikalauti tiek sudaręs sutartį asmuo, tiek ir trečiasis asmuo, kurio naudai išlygtas prievolės įvykdymas, jeigu ko kita nenumato įstatymai ar sutartis arba nelemia prievolės esmė. Pagal lizingo sampratą apibrėžiantį LR CK 6.567 straipsnį lizingo gavėjas nurodo lizingo davėjui tiek tai, kokį daiktą lizingo davėjas turi įgyti iš pardavėjo, tiek ir nurodo, iš kokio pardavėjo minėtas daiktas turi būti įgytas, jei nesusitariama kitaip. Taigi, lizingo davėjas iš esmės veikia vadovaudamasis lizingo gavėjo nurodymais. Analizuojant aptariamą įstatymo normą, akivaizdu, jog lizingo davėjas daiktą įgyja su tikslu jį perduoti lizingo gavėjui pagal lizingo sutartį. Kitaip tariant, lizingo davėjas veikia lizingo gavėjo naudai. Lizingo davėjas įgydamas daiktą turi tik finansinį interesą, kuris patenkinamas vykdant lizingo sutartį. Be to, įstatymas suteikia teisę lizingo gavėjui, kuris nėra pirkimo–pardavimo sutarties šalimi, reikšti reikalavimus, kylančius iš pirkimo–pardavimo sutarties (dėl turto kokybės ir komplektiškumo, perdavimo terminų ir kt.), tiesiogiai pardavėjui. Lizingo gavėjui suteikiamos visos LR CK šeštojoje knygoje numatytos pirkėjo teisės ir pareigos, kurias jis turėtų būdamas pirkimo–pardavimo sutarties šalimi, išskyrus pareigą sumokėti už įsigytą turtą. Pardavėjui, jei sutartis nenumato ko kita, nustatyta pareiga perduoti daiktą, kuris yra lizingo sutarties dalykas, lizingo gavėjui jo verslo vietoje. Ši įstatymo norma reiškia tai, jog pardavėjas savo iš pirkimo–pardavimo sutarties kylančią pareigą perduoti daiktą pirkėjui privalo įvykdyti ne lizingo davėjui, kuris yra pirkimo–pardavimo sutarties šalimi, bet lizingo gavėjui. Remiantis šiais argumentais, pritartina doktrinoje išreikštai nuomonei, jog pirkimo–pardavimo sutartis tarp lizingo davėjo ir pardavėjo iš tiesų yra sutartis trečiojo asmens naudai.

Lizingo sutarties specifika lemia ir sutarties šalių bei jų teisių ir pareigų specifiškumą. Minėta, jog lizingas visų pirma laikytinas finansine veikla, todėl lizingo

²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. sausio 11 d. nutartis c. b. *G.M. įmonė v. UAB „Afin Baltika“*. Nr. 3K-3-31/2010.

²⁹ MIZARAS, Vytautas. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą. *Justitia*, 2003, Nr. 1-2, p. 4.

sutarties šalimis gali būti tik specialūs subjektai, kurie atitinka įstatymo keliamus reikalavimus. Pagal LR CK 6.567 straipsnio 3 dalį lizingo davėju pagal sutartį gali būti bankas arba kitas pelno siekiantis juridinis asmuo. Kitaip tariant, finansavimo funkciją lizingo sutarties pagrindu gali atlikti tik finansine veikla besiverčiantys subjektai, turintys žinių, reikalingų šios veiklos vykdymui. Įstatyminis reglamentavimas lemia tai, jog lizingo davėju gali būti tik tam tikrus kriterijus atitinkantis subjektas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat pažymi, kad lizingo davėjas yra specialus subjektas, todėl jo prievolės vykdymui keliami didesni reikalavimai, nei kitiems šių santykių subjektams (CK 6.38 str. 2 d.). Lizingo davėjas turi ne tik tinkamai vykdyti savo prievoles, atsirandančias lizingo santykiuose, bet ir aktyviai bendradarbiauti, padedant klientams tinkamai vykdyti jų prievoles³⁰. Tuo tarpu Modelinio lizingo įstatymo 2 straipsnyje lizingo davėjas apibūdinamas kaip asmuo, suteikiantis teisę naudotis daiktu lizingo sutarties pagrindu³¹, tačiau šiuo atveju pažymėtina, jog šis pavyzdinis įstatymas skirtas visų rūšių lizingui įskaitant ir finansinį lizingą. Oficialiame Modelinio lizingo įstatymo komentare atskleidžiama Modelinio lizingo įstatymo 2 straipsnyje vartojamos sąvokos „asmuo“ prasmė nurodant, jog ši sąvoka apima tiek juridinį, tiek fizinį asmenį.³² Specialių reikalavimų Modeliniame lizingo įstatyme nenumatymas lizingo davėjui aiškintinas tuo, jog šis įstatymas visų pirma skirtas besivystančioms valstybėms, kuriose tikėtina lizingą galinčių teikti subjektų nėra daug ir jų patirtis šioje veiklos srityje nėra turtinga. Kartu valstybėms paliekama teisė pačioms nustatyti papildomus reikalavimus, pavyzdžiui, pareigą įgyti tam tikrą licenciją, suteikiančią teisę verstis lizingu.³³ Lyginant Modelinio lizingo įstatymo nuostatas su LR CK, darytina išvada, jog griežtesnių reikalavimų nustatymas LR CK yra pagrįstas bei atitinkantis lizingo kaip finansinės veiklos esmę. Lizingo sutarties šalims svarbu, jog sutarties būtų laikomasi, jos vykdymas būtų tinkamas bei būtų gaunama nauda, kurios tikimasi iš sutarties. Be to, itin didelę reikšmę turi sutarties pažeidimu padarytos žalos pašalinimo garantijos, kurias gali suteikti tik tam tikrus kriterijus atitinkantis subjektas. Tik subjektas, turintis patirties komercinės veiklos srityje, gali užtikrinti tinkamą lizingo sutarties įvykdymą. Pažymėtina, jog panašūs reikalavimai lizingo davėjui nustatyti ir kitose Europos valstybėse.

³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. vasario 18 d. nutartis c. b. *UAB „VB lizingas“ v. A.S. stomatologinė įmonė*. Nr. 3K-3-123/2003.

³¹ UNIDROIT Model Law on Leasing [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/documents/2008/study59a/s-59a-17-e.pdf>>

³² Official commentary on the UNIDROIT Model Law on Leasing [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-21]. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/documents/2010/study59a/s-59a-24-e.pdf>>

³³ CASTILLO-TRIANA, Rafael. The Unidroit model law on leasing. Background, foundation and application, p. 20-22. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-21.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ftaaconsulting.com/UNIDROIT.pdf>>

Pagal bendrą taisyklę lizingo davėjas daiktą, kuris tampa lizingo dalyku, įgyja iš trečiojo asmens, tai yra iš pardavėjo. Būtinybę įgyti daiktą iš trečiojo asmens lemia tai, jog lizingo davėjas lizingo gavėjui reikiamo daikto neturi nuosavybės teise. Dėl šios priežasties lizingo davėjui sudarančiam lizingo sutartį tenka pareiga sudaryti pirkimo-pardavimo sandorį, kurio pagrindu yra įgyjamas lizingo dalykas. Prievolė sudaryti atskirą pirkimo-pardavimo sutartį pažymėtina kaip specifinė lizingo sutarčiai būdinga lizingo davėjo pareiga. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vienoje iš nutarčių taip pat nurodė, jog pirkimo-pardavimo sandorio sudarymas yra privalomas lizingo davėjui. Civilinėje byloje teismas pažymėjo, kad lizingo davėjas lizingo sutarties sudarymo momentu nesantis daikto savininku turi įgyti daiktą iš trečiojo asmens. Tai lemia, jog pirkimo-pardavimo sandoris lizingo davėjui yra privalomas.³⁴

Pirkimo-pardavimo sutarties sudarymas tarp lizingo davėjo bei pardavėjo taip pat turi specifinį požymį lyginant šią sutartį su įprasta pirkimo-pardavimo sutartimi. LR CK 6.569 straipsnio norma įpareigoja lizingo davėją informuoti pardavėją apie tai, jog daiktas perkamas turint tikslą jį perduoti lizingo sąlygomis konkrečiam lizingo gavėjui. Lizingo davėjas, nors ir tampa lizingo dalyko savininku, daiktą įgyja tik tam, kad turėtų galimybę įvykdyti lizingo sutartį daiktą perduodamas lizingo gavėjui. Minėta, jog lizingo davėjas, sudarydamas lizingo sandorį, iš esmės turi tik finansinį interesą. Ši lizingo sutarties savybė svarbi ir šiuo atveju, kadangi lizingo davėjui, įgyjančiam nuosavybės teise lizingo gavėjo nurodytą daiktą iš lizingo gavėjo pasirinkto pardavėjo, neturi reikšmės nei daikto rūšis, nei daikto savybės kiek tai susiję su lizingo sutarties vykdymu. Dėl šios priežasties pareigų, susijusių su daikto kokybės garantija, perkėlimas lizingo davėjui būtų neprotingas bei neproporcingas atsižvelgiant į lizingo davėjo vaidmenį sudarant pirkimo-pardavimo sutartį.

Su aptarta lizingo davėjo pareiga įgyti lizingo dalyką iš pardavėjo pastarąjį informuojant apie sudaromos sutarties tikslą glaudžiai siejasi pardavėjo pareiga perduoti lizingo dalyką tiesiogiai lizingo gavėjui šio verslo vietoje (LR CK 6.570 str. 1 d.). Pardavėjo žinojimas apie pirkimo-pardavimo sudarymo turi tiesioginės įtakos daikto perdavimui bei minėtos sutarties įvykdymui. Pardavėjo pareiga perduoti daiktą ne jo savininku tampančiam lizingo davėjo, bet jo naudotoju bei valdytoju tampančiam lizingo gavėjui vertintina kaip specifinė lizingo sutarčiai būdinga pareiga. Nepaisant šios

³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. vasario 18 d. nutartis c. b. *UAB „VB lizingas“ v. A.S. stomatologinė įmonė*. Nr. 3K-3-123/2003.

pareigos specifiškumo jos įvykdymo tinkamumas vertinamas pagal bendrąją pardavėjo pareigą perduoti daiktą pirkėjui (LR CK 6.317 str.).³⁵

Lizingo sutarties specifiškumą padeda atskleisti ir lizingo gavėjo teisės ir pareigos, kurios nėra būdingos atitinkamoms panašių sutarties rūšių šalims. Lizingo gavėjas daiktą valdo ir naudoja kaip nuomininkas, tačiau jam tenka visos daikto išlaikymo ir remonto išlaidos (LR CK 6.571 str. 2 d.). Tuo tarpu nuomos sutarties atveju nuomotojas būdamas daikto savininku privalo atlikti kapitalinį daikto remontą savo lėšomis (LR CK 6.492 str.). Minėtą lizingo gavėjo pareigą paaiškina tai, jog lizingo gavėjas naudojasi daikto teikiama ekonomine nauda. Be to, daikto išlaikymo bei remonto pareigos perkélimas lizingo davėjui neatitiktų sutarties sudarymo tikslo bei šalių interesų, kadangi lizingas yra finansinė veikla, o lizingo davėjas daikto savininku tampa iš dalies dėl to, kad apsaugotų savo turtinius interesus tuo atveju, jeigu lizingo gavėjas pažeistų sutartį.

Esant lizingo objekto trūkumams, lizingo gavėjas gali reikšti reikalavimus atitinkamai lizingo davėjui ar pardavėjui. Lizingo davėjas už lizingo dalyko trūkumus atsako trimis atvejais: 1) kai lizingo gavėjas pasiklovié lizingo davėjo patyrimu ir žiniomis; 2) kai lizingo davėjas daré įtakos lizingo gavėjui šiam renkantis pardavėją ir sutarties dalyką; 3) lizingo davėjas pagal sutartį turi pareigą pasirinkti pardavėją ir sutarties dalyką. Visais kitais atvejais lizingo gavėjas turi teisę reikšti visus reikalavimus, atsirandančius iš pirkimo-pardavimo sutarties (dél daikto kokybės ir komplektiškumo ir kt.) tiesiogiai pardavėjui pagal LR CK 6.573 straipsnio 1 dalį. Ši įstatymo norma taikoma ir tiesioginio lizingo atveju, kuomet lizingo davėjas yra daikto savininkas. Todél lizingo davėjui tiesioginiame lizinge tenka visos pardavėjo teisės ir pareigos. Lizingo gavėjas gali naudotis visomis bendrosiomis pirkėjo teisėmis:

„CK 6.573 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad lizingo gavėjas turi visas CK šeštojoje knygoje nustatytas pirkėjo teises dėl daikto kokybės, komplektiškumo, perdavimo terminų, o gavęs lizingo davėjo sutikimą, ir teisę nutraukti pirkimo-pardavimo sutartį. Tai reiškia, kad lizingo gavėjas turi visas bendrąsias pirkėjo teises pardavėjo atžvilgiu, tarp jų ir nustatytas CK 6.334 straipsnyje – kai nupirktas daiktas neatitinka kokybės reikalavimų.“³⁶

³⁵ MIZARAS, Vytautas. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą. *Justitia*, 2003, Nr. 1-2, p. 10-11.

³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. kovo 23 d. nutartis c. b. *UAB „Refosa“ v. UAB „Veho“ ir UAB „Swedbank lizingas“*. Nr. 3K-3-133/2010.

1.4. Lizingo objektas (dalykas)

Minėta, šiame darbe sąvoka „lizingo objektas“ atitinka „lizingo dalyko“ sąvoką, kuri vartojama LR CK. Įstatymas numato, jog lizingo sutarties dalyku gali būti bet kokie nesunaudojamieji kilnojamieji ir nekilnojamieji daiktai, išskyrus žemę ir gamtos išteklius (LR CK 6.568 str. 1 d.). Žemė ir gamtos ištekuliai yra išimtiniai objektai, kurie negali būti lizingo sutarties dalyku, kadangi minėtiems objektams netaikomi nusidėvėjimo nustatymo normatyvai.³⁷ Lizingo sutarties terminas siejama su daikto nusidėvėjimu, todėl turi būti objektyvi galimybė nustatyti daikto nusidėvėjimą. Daikto nusidėvėjimas taip pat svarbus kitu aspektu, tai yra remiantis šiuo kriterijumi atskiriamas lizingas (finansinė nuoma) ir veiklos lizingas. Kita vertus nors Otavos Konvencijoje žemė nenurodoma tarp galimų lizingo sutarties objektų, tačiau šiuo atveju svarbu pažymėti, jog ši konvencija yra skirta tarptautiniam finansiniam lizingui, tai yra tokiai finansinio lizingo rūšiai, kuomet sutarties šalys yra skirtingose valstybėse. Tarptautinių finansinio lizingo sandorių, kurių dalykas yra žemė, sudaroma labai mažai, todėl buvo nuspręsta žemės, kaip lizingo sutarties dalyko, neįtraukti į Otavos Konvenciją. UNIDROIT sekretoriato tyrimų pareigūnas Martin J. Stanford, kuris prisidėjo prie Otavos Konvencijos kūrimo, nurodo, jog tam itin didelę reikšmę turėjo tiek tarptautinių finansinio žemės lizingo sandorių ypač mažas kiekis, tiek skirtingas žemės kaip civilinės teisės objekto reglamentavimas atskirose valstybėse.³⁸ Šiuo atveju sprendimas neįtraukti žemės į Otavos Konvencijoje patiekiamą lizingo sutarties dalykų ratą buvo priimtas ne dėl žemei kaip civilinės teisės objektui priskiriamų savybių, kurios prieštarautų lizingo sutarties sampratai, bet tiesiog šio klausimo sprendimas buvo atidėtas vėlesniam laikui. Interpretuojant Lietuvos teisės aktų normas reikėtų turėti omenyje minėtą aplinkybę. Šiuo atveju kyla abejonių, ar LR CK 6.568 straipsnio 1 dalies nuostatos yra imperatyvaus pobūdžio. Teismų praktikoje minėta įstatymo nuostata laikoma imperatyvia, o lizingo sandoriai, kurių objektas yra žemė, laikomi negaliojančiais ar pripažįstami kitos rūšies sandoriais. Vienoje iš naujausių Lietuvos apeliacinio teismo nutarčių, kurioje buvo pasisakyta dėl sutarties esminių požymių, teismas nurodė, jog žemės sklypas negali būti lizingo sutarties dalyku bei pripažinęs sudarytą išperkamosios nuomos sutartį faktiniu lizingo sandoriu laikė jį prieštaraujančiu imperatyvioms įstatymo normos, kadangi sutarties objektu buvo žemės

³⁷ MIZARAS, Vytautas. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą. *Justitia*, 2003, Nr. 1-2, p. 10.

³⁸ Explanatory Report on the Draft Convention on International Financial Leasing prepared by Martin J. Stanford, Research Officer, UNIDROIT, 1984 II. *Uniform Law Review*, 1984, p. 77.

sklypas.³⁹ Atsižvelgiant į tarptautinę praktiką manytina, jog žemė galėtų būti lizingo sutarties dalyku ypač tais atvejais, kai sandoriai sudaromi tarp tos pačios valstybės jurisdikcijoje esančių subjektų.

LR CK 1.98 straipsnio 2 dalyje nekilnojamiesiems daiktams priskiriama žemė ir kiti daiktai, kurie susiję su žeme ir kurių negalima perkelti iš vienos vietos į kitą nepakeitus jų paskirties bei iš esmės nesumažinus jų vertės. Tuo tarpu LR CK 1.109 straipsnyje civilinių teisių objektu įvardijamas žemės sklypas. Darytina išvada, jog būtent atitinkamai suformuotas, identifiikuotas bei įstatymų nustatyta tvarka įregistruotas žemės sklypas laikytinas civilinių teisių objektu. Dėl šios priežasties LR CK 6.568 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka „žemė“ laikytina esanti tapačia sąvokai „žemės sklypas“.

Lizingo sutartis yra artima nuomos sutarčiai, o lizingo objektui būdingos tos pačios savybės kaip ir paprastosios nuomos objektui.⁴⁰ Be to, sutarties dalykas yra esminė lizingo sutarties sąlyga. Tai lemia, jog lizingo sutartyje lizingo objektas turi būti aiškiai apibūdinamas taip, kad būtų aišku, kokį daiktą lizingo davėjas privalo perduoti lizingo gavėjui. Priešingu atveju nuomos sutartis, o šiuo atveju – lizingo sutartis, laikoma nesudaryta (LR CK 6.477 str. 3 d.). Daikto sąvoka šiuo atveju aiškinama remiantis daiktinės teisės normomis. LR CK 4.1 straipsnyje daikto sąvoka apibrėžiama nurodant, kad daiktais laikomi iš gamtos pasisavinti arba gamybos procese sukurti materialaus pasaulio dalykai. Taigi remiantis minėtų įstatymo normų sisteminiu aiškinimu darytina išvada, jog lizingo sutarties dalyku pagal Lietuvos teisę negali būti nematerialus daiktas (intelektinės nuosavybės teisės, vertybiniai popieriai, turtinės teisės ir kt.). Be to, minėta, jog lizingo sutarties objektu negali būti žemė bei gamtos išteklių. Nors lizingo sutartį reglamentuojančios teisės normos nurodo, jog lizingo dalyku negali būti tik žemė ir gamtos išteklių, tačiau įstatymai gali numatyti ir kitokius daiktus, kurie negali būti nuomos, o tuo pačiu ir lizingo, objektu. Lizingo dalyku negali būti išimti iš apyvartos arba ribotai apyvartoje esantys daiktai. Išimti iš apyvartos yra tik išimtinė valstybės nuosavybe esantys daiktai (LR CK 4.7 str. 2 d.). Lietuvos Respublikai išimtinė nuosavybės teise priklauso: žemės gelmės, taip pat valstybinės reikšmės vidaus vandenys, miškai, parkai, keliai, istorijos, archeologijos ir kultūros objektai (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 str. 1 d.).⁴¹ Taip pat Lietuvos Respublikai priklauso išimtinės teisės į oro erdvę virš jos teritorijos, jos kontinentinį šelfą bei ekonominę zoną Baltijos jūroje. Ribotai apyvartoje esantys daiktai reglamentuojami įvairių įstatymų (pavyzdžiui, ribojama ginklų,

³⁹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. birželio 8 d. nutartis c. b. *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras v. V.V., UAB „SEB lizingas“*. Nr. 2A-136/2010.

⁴⁰ MIZARAS, Vytautas. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą. *Justitia*, 2003, Nr. 1-2, p. 9-10.

⁴¹ Lietuvos Respublikos Konstitucija (Valstybės žinios, 1992, Nr. 33 – 1014).

tam tikrų medžiagų apyvarta ir pan.). Lizingo objektu gali būti tik nesunaudojamieji daiktai. Pagal LR CK 4.5 straipsnio 2 dalį nesunaudojamaisiais daiktais laikomi daiktai, kurie, naudojami pagal paskirtį, ilgą laiką iš esmės nepakeičia savo vertės ir paskirties. Lizingo objektas yra esminė lizingo sutarties sąlyga, todėl susitarimas dėl suvartojamojo daikto lizingo bus laikomas nesudarytu.

Nuomos sutarties objektu gali būti individualiais požymiais apibrėžtas daiktas arba rūšiniais požymiais apibrėžtas daiktas, tačiau pastaruoju atveju turi būti galimybė atskirti tokį daiktą nuo kitų daiktų (LR CK 6.477 str.). Individualiais požymiais apibūdintais daiktais laikomi daiktai, kurie vienu ar kitu būdu atskiriami nuo kitų vienaarūšių daiktų (LR CK 4.4 str. 1 d.). Tuo tarpu rūšies požymiais apibūdintais daiktais laikomi daiktai, kurie turi bendrus visai tai daiktų rūšiai požymius (LR CK 4.4 str. 1 d.). Jeigu yra neįmanoma nustatyti konkretaus daikto, taikoma nuomos sutarčiai nustatyta taisyklė ir laikoma, kad lizingo sutartis yra nesudaryta.

Įstatymuose taip pat gali būti numatyti specialūs reikalavimai sutartims dėl tam tikrų daiktų nuomos, kuriuos lemia pačių daiktų specifinės savybės arba tokių daiktų specifinis teisinis statusas. Minėti reikalavimai gali pasireikšti įvairiai, pavyzdžiui, būtinumu nurodyti tam tikrus daikto duomenis sutartyje. Pavyzdžiui, gyvenamosios patalpos nuomos atveju turi būti nurodytas išnuomojamų patalpų adresas, kambarių ir kitokių patalpų skaičius, plotas, patalpose esanti inžinerinė (techninė) įranga, priklausiniai ir naudojimosi bendro naudojimo patalpomis sąlygos, nuomos mokesčio dydis ir šio mokesčio mokėjimo terminai, atsiskaitymų už komunalinius patarnavimus tvarka (LR CK 6.580 str. 1 d.).

Pagal Lietuvos teisę lizingo sutarties dalyku negali būti nematerialūs civilinių teisių objektai tokie kaip intelektinės nuosavybės teisės, pinigai, vertybiniai popieriai ir kt.⁴² Šiuo atžvilgiu LR CK reglamentavimas yra siauresnis lyginant jį su Modeliniu lizingo įstatymu. Šio įstatymo 2 straipsnyje lizingo dalykas visų pirma apibūdinamas kaip turtas (angl. *asset*), į kurio sąvoką patenka bet kokia nuosavybė, naudojama lizingo gavėjo verslo veikloje. Į šią sąvoką nepatenka vertybiniai popieriai ir pinigai. Taip pat nurodoma, kad kilnojamasis daiktas, kuris yra tapęs nekilnojamojo daikto dalimi arba yra inkorporuotas į tokį daiktą, gali būti lizingo sutarties dalyku. Nagrinėjamo klausimo kontekste svarbu tai, jog Modeliniame lizingo įstatyme nėra nustatyta jokių apribojimų nematerialiems civilinių teisių objektams būti lizingo sutarties dalyku. Be to, Oficialiame Modelinio lizingo įstatymo komentare nurodoma, jog įstatyme vartojama sąvoka „turtas“

⁴² MIZARAS, Vytautas. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą. *Justitia*, 2003, Nr. 1-2, p. 10.

yra pakankamai plati bei apima intelektinės nuosavybės teises ypač pažymint programinę įrangą.⁴³ Tais atvejais, kai programinė įranga yra įdiegta į materialų daiktą ir toks daiktas yra lizingo sutarties objektu, nekyla programinės įrangos lizingavimo klausimas, kadangi lizingo objektu laikomas materialus daiktas, o ne programinė įranga. Esminis kriterijus, kuriuo remiantis nacionaliniuose įstatymuose atsisakoma nematerialius objektus (šiuo atveju – programinę įrangą) įtraukti į lizingo objektų sąrašą, yra valdymo teisės samprata. Lizingo sutarties pagrindu lizingo davėjas perduoda lizingo gavėjui valdyti ir naudoti lizingo dalyką. Taigi, nuo to, kaip suprantama valdymo teisė, priklauso ir lizingo objekto samprata. Lietuvoje bei kai kuriose kitose valstybėse daikto valdymo teisė siejama su fiziniu daikto valdymu, todėl remiantis tokiu aiškinimu programinė įranga, esanti nematerialiu civilinių teisių objektu negalėtų būti lizingo sutarties dalyku. Manytina, jog toks įstatymo normų aiškinimas nepagrįstai apriboja objektų, kurie gali būti lizingo sutarties dalyku, kiekį. Visų pirma lizingas yra finansinė veikla, kurios esmė yra finansavimo suteikimas lizingo gavėjui. Minėta, jog daikto perdavimas yra priemonė, kurios pagalba ši veikla yra vykdoma. Todėl lizingo dalyko susiejimas tik su materialiu daiktu neatitinka lizingo sutarties esmės. Be to, programinė įranga pasaulyje yra itin plačiai naudojama verslo srityje bei yra vienu iš svarbiausių techninės pažangos variklių. Programinės įrangos pagalba kuriami ir materialūs daiktai. Taip pat pažymėtina, jog programinė įranga yra intelektinės nuosavybės teisių objektas ir šių teisių turėtojui suteikiama teisė išnuomoti programinę įrangą.⁴⁴ Įstatymų leidėjas turėtų reaguoti tiek į technologinius pokyčius, tiek į verslo poreikį turėti galimybę pasinaudoti naujausia programine įranga nepatiriant didelių kaštų. Programinės įrangos lizingas yra labai plačiai taikomas Jungtinėse Amerikos valstijose. Atliktų tyrimų duomenimis JAV kiekvienais metais lizinguojama programinės įrangos, kurios vertė viršija du milijardus JAV dolerių.⁴⁵ Taigi, programinės įrangos lizingavimas yra sparčiai besivystanti ir plačiai taikoma finansavimo veikla. Įvairiose Europos Sąjungos valstybėse nacionaliniai įstatymai numato, jog lizingo objektu gali būti ir nematerialūs objektai.⁴⁶ Manytina, kad toks reglamentavimas yra pažangus bei atitinkantis šiuolaikinius verslo santykius. Šiame kontekste darytina išvada, jog LR CK nuostatos taip pat turėtų būti aiškinamos plačiau

⁴³ Official commentary on the UNIDROIT Model Law on Leasing [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-24]. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/documents/2010/study59a/s-59a-24-e.pdf>>

⁴⁴ Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-24]. Prieiga per internetą: <http://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/t_agm3_e.htm#1>

⁴⁵ Software leasing [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-24]. Prieiga per internetą: <<http://www.equipment-leasing.org/software-leasing.html>>

⁴⁶ VON BAR, C., et al. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Munich: Sellier, European Law Publishers GmbH, 2009. Volume 2, p. 1435-1436.

tokiu būdu Lietuvoje galiojantis reglamentavimas atitiktų tarptautinę praktiką. Be to, dabartinis reglamentavimas tiesiogiai nedraudžia sudaryti lizingo sutartis, kurių dalyku yra nematerialūs daiktai, o tai palieka vietos platesniam lizingo sutarties dalyko interpretavimui. Būtent keičiant lizingo dalyko sampratą tiek teismų praktikoje, tiek doktrinoje būtų galima praplėsti objektų, galinčių būti lizingo dalyku ratą nekoreguojant įstatyminio reglamentavimo.

Modeliniame lizingo įstatymo 2 straipsnyje pateikiant pavyzdinį objektų, galinčių būti lizingo dalyku sąrašą, vartojamos neįprastos sąvokos, pavyzdžiui būsimas turtas (angl. *future assets*). Šiuo atveju siekta sudaryti galimybės lizingo davėjams finansuoti dar nesukurtų objektų statybą. Tokios galimybės buvimas yra itin aktualus stambių statybinių projektų atveju, kuomet yra poreikis pritraukti didelį kiekį lėšų per palyginti trumpą laiką. Kaip tokių projektų pavyzdžiai nurodomi greitkeliai, geležinkeliai, telekomunikacijų tinklai ir kt.⁴⁷ Manytina, jog kliūčių finansuoti tokių infrastruktūros objektų statybą pagal Lietuvos teisę neturėtų būti, kadangi LR CK pateikiama nuomos objekto bei lizingo dalyko samprata turėtų apimti ir dar nesukurtus daiktus, jeigu įmanoma juos identifikuoti pagal sutartyje nurodytus daikto požymius. Pažymėtina, jog Lietuvos teismų praktika šiuo klausimu nėra susiformavusi. Tačiau manytina, jog teismai turėtų laikytis pozicijos, jog infrastruktūros elementai gali būti lizingo sutarties dalyku, kadangi tai atitiktų tiek lizingo sutarties esmę, tiek pasaulinės verslo praktikos tendencijas.

⁴⁷ CASTILLO-TRIANA, Rafael. The Unidroit model law on leasing. Background, foundation and application, p. 13-14. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-19.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ftaaconsulting.com/UNIDROIT.pdf>>

2. Daikto kokybės samprata

2.1. Daikto kokybės neatitikimas pirkimo-pardavimo sutarčiai

Lizingo gavėjo teisių gynimui tais atvejais, kai yra lizingo objekto trūkumų, labai svarbu atveju, kuomet daiktas laikomas neatitinkantis kokybės reikalavimų, nustatymas. Tik esant daikto kokybės trūkumams, lizingo gavėjas gali pasinaudoti įstatymo jam suteiktais teisių gynimo būdais. Todėl šiuo atveju reikia atsakyti į klausimą, kokiais kriterijais vadovaujantis nustatoma daikto kokybė lizingo sutarties atveju bei šių kriterijų specifinius bruožus lyginant su panašiomis civilinėmis sutartimis. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šiame darbo skyriuje žodis „pardavėjas“ apima tiek pardavėją, tiek lizingo davėją (tuo atveju, kai jis yra daikto savininkas ir neįgyja daikto iš trečiojo asmens, tai yra iš pardavėjo) pagal lizingo sutartį. Tuo tarpu žodis „pirkėjas“ reiškia lizingo gavėją, kiek tai susiję su jo teisių pažeidimu dėl netinkamos kokybės daikto perdavimo ar nuosavybės teisės garantijos pažeidimo perduodant daiktą pirkimo-pardavimo sutarties pagrindu, kuri sudaryta siekiant įvykdyti lizingo sutartį.

Minėta, jog įstatyme tiesiogiai įtvirtintas vadinamasis trišalis lizingas, tai yra tokia lizingo forma, kai lizingo davėjas daiktą įgyja iš trečiojo asmens (pardavėjo) ir perduoda jį valdyti ir naudoti lizingo gavėjui. Šiuo atveju iš pardavėjo pirkimo-pardavimo sutarties pagrindu įgyto daikto kokybė vertinama vadovaujantis bendrosiomis pirkimo-pardavimo sutartį reglamentuojančiomis įstatymo normomis. LR CK 6.333 straipsnio 1 dalis numato pareigą pardavėjui perduoti pirkėjui tokius daiktus, kurių kokybė atitinka pirkimo-pardavimo sutarties sąlygas bei daiktų kokybę nustatančių dokumentų reikalavimus. Tokiu būdu įtvirtinta vadinamoji garantijos pagal įstatymą taisyklė⁴⁸, kurios esmė yra pardavėjo užtikrinimas, kad daiktai yra tinkamos kokybės ir priklauso jam nuosavybės teise. Taigi įstatymas nustato du reikalavimus pardavėjo perduodamų daiktų kokybei. Pirma, daiktai turi atitikti pirkimo-pardavimo sutarties sąlygas ir, antra, tais atvejais, kai daiktams yra nustatyti specialūs kokybės reikalavimai, daiktai turi šiuos reikalavimus atitikti. LR CK 6.333 straipsnio 6 dalyje numatyta, jog daiktai laikomi neatitinkančiais kokybės reikalavimų, jeigu jie neturi tų savybių, kurių pirkėjas galėjo protingai tikėtis, tai yra kurios būtinos daiktui, kad jį būtų galima naudoti pagal įprastinę ar specialią paskirtį. Be to, šio straipsnio 7 dalyje nustatyta, jog reikalavimų neatitinkančiais daiktais laikomi tokie daiktai, kurių kiekis, dydis ar svoris neatitinka sutarties sąlygų arba perduotas kitos

⁴⁸ MIZARAS, Vytautas. Pirkimo-pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse. *Justitia*, 2003, Nr. 3-4, p. 16.

rūšies negu numatyta sutartyje daiktas. Pagal lizingo sutartį lizingo gavėjo pasirinktą daiktą iš pardavėjo įgyja lizingo davėjas, todėl lizingo gavėjas turi nurodyti konkretų daiktą, kuris yra jam reikalingas. Lizingo gavėjas, siekdamas, kad jam būtų perduotas daiktas, kurio kokybė atitiktų paskirtį, kuriai jį ketinama naudoti, apie tai taip pat privalo informuoti lizingo davėją, o pastarasis – pardavėją. Jeigu pardavėjas nėra informuojamas apie specialius kokybės reikalavimus ir sutartyje šie reikalavimai nėra numatyti, pardavėjas privalo perduoti pirkėjui tokios kokybės daiktus, kad juos būtų galima naudoti tam, kam jie paprastai naudojami (LR CK 6.333 str. 4 d.). Taigi nuo to, kokią informaciją apie lizingo dalyką pateikia lizingo gavėjas, priklausys ir šiam daiktui keliami kokybės reikalavimai bei pardavėjo atsakomybė esant kokybės reikalavimų neatitikimui.

Pirmiausiai nagrinėtini tie atvejai, kai daiktai perduodami naudoti pagal įprastą jų naudojimo paskirtį. Naudojantis tokiais daiktais turi būti gaunama įprasta tokių daiktų naudojimo atveju gaunama nauda nepatiriant ypatingų išlaidų. Be to, daiktai turi atitikti tokiems daiktams teisės aktais nustatytus reikalavimus, pavyzdžiui, saugos reikalavimus.⁴⁹ Teismų praktikoje suformuota taisyklė, jog daikto trūkumų buvimo faktas savaime nereiškia, kad daikto negalima naudoti pagal paskirtį.⁵⁰ Tais atvejais, kai lizingo objektu esančiam daiktui nustatomi specialūs techniniai reikalavimai, daiktas turi šiuos reikalavimus atitikti. Jeigu perduotas daiktas neatitinka minėtų reikalavimų, tai bus laikoma lizingo objekto kokybės trūkumu, kurį nustačius lizingo gavėjas įgis teisę reikšti reikalavimus pardavėjui kylančius iš pirkimo-pardavimo sutarties. Nustatant, ar perduotas daiktas yra tinkamos kokybės taip pat svarbu, ar jis turi savybes, kurių pirkėjas galėjo protingai tikėtis, kad daiktą būtų galima naudoti pagal įprastinę paskirtį. Lizingo gavėjo lūkesčius dėl daikto kokybės gali lemti ir pardavėjo pateikiamas daikto pavyzdys arba modelis. Perduotas daiktas bus laikomas netinkamos kokybės, išskyrus atvejus, kai lizingo gavėjas yra informuojamas apie tai, jog perduodamas daiktas neturi savybių, kurios būdingos daikto pavyzdžiui ar modeliui.

Praktikoje galimi atvejai, kuomet lizingo objekto kokybės reikalavimai nustatomi tiesiogiai nenurodant konkrečių daikto savybių, kurių tikisi lizingo gavėjas, tačiau šias savybės pardavėjui turi būti žinomos iš kitų aplinkybių. Užsienio teisės doktrinoje pateikiamas tokios situacijos pavyzdys dvišalio lizingo atveju. Statybų įmonė (lizingo gavėjas) statanti pastatą miesto centre siekia iš statybos įrangą gaminančios įmonės (lizingo davėjo) lizingo sutarties pagrindu įsigyti tvorą, kuria galėtų aptverti statybų

⁴⁹ VON BAR, C., et al. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Munich: Sellier, European Law Publishers GmbH, 2009. Volume 2, p. 1494.

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. balandžio 2 d. nutartis c. b. *UAB „Artrema“ v. UAB „SDG“*. Nr. 3K-3-149/2009.

teritoriją. Netgi tuo atveju, kai lizingo sutartyje nėra nurodyta jokių reikalavimų tvorai, lizingo davėjas gali suvokti, kokio ilgio bei kitų savybių turi būti tvora. Atsižvelgiant į tai, jog tvoros paskirtis yra statybos teritorijos aptvėrimas, tvoros ilgis turi būti pakankamas šiai konkrečiai teritorijai aptverti. Taip pat atsižvelgiant į aplinkybę, jog statybos vykdomos miesto centre, tvora taip pat turėtų atitikti bendrus reikalavimus nustatytus pėstiesiems ir pan.⁵¹ Šiuo atveju reikšmės turi aplinkybė, jog lizingo davėjas ir pardavėjas yra tas pats subjektas, todėl tikėtina, kad jis tiesiogiai bendraudamas su lizingo gavėju gali gauti daugiau informacijos apie lizingo objektą nei trišalio lizingo atveju, kuomet su pardavėju pirkimo-pardavimo sutartį sudaro lizingo davėjas. Trišalio lizingo atveju reikšmingu tampa lizingo gavėjo bei lizingo davėjo keitimasis informacija, susijusia su lizingo dalyku. Lizingo gavėjas turėtų pateikti kuo išsamesnę informaciją lizingo davėjui apie jam reikalingą daiktą ypač tuo atveju, kai lizingo gavėjas neturi tiesioginio kontakto su pardavėju.

Lizingo sutartyje gali būti tiesiogiai nurodyta, kokiai konkrečiai veiklai vykdyti reikalingas lizingo objektas. Pardavėjas gali būti ir kitais būdais (pavyzdžiui, žodžiu) informuojamas apie būsimą daikto naudojimo paskirtį remiantis LR CK 6.333 straipsnio 4 dalimi. Be jokios abejonės nuo to, koku būdu informuojamas pardavėjas priklauso lizingo gavėjo teisių gynimo efektyvumas, kadangi žodinį informavimą gali būti sudėtinga įrodyti. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas laikosi pozicijos, jog jeigu sutartyje daikto kokybė neaptarta, pardavėjas privalo perduoti tokios kokybės daiktą, kad šis būtų tinkamas naudoti tam, kam paprastai naudojamas.⁵² Taigi pagal Lietuvos teismų praktiką pardavėjas apie daikto naudojimo tikslą turi būti informuojamas jį nurodant sutartyje. Tokiu atveju, jei ši informacija pateikiama pardavėjui, daiktas turi būti tinkamos kokybės konkrečiai jo naudojimo paskirčiai, nepaisant to, ar jis naudojamas pagal įprastą paskirtį ar pagal kitokią paskirtį. Įtakos, ar perduotas tinkamos kokybės daiktas turi ir pardavėjui pateiktos informacijos apie daikto naudojimo paskirtį bei kitas daikto savybes detalumas. Kuo tikslesni reikalavimai dėl daikto kokybės pateikiami pardavėjui, tuo didesnė tikimybė, jog daiktas bus tinkamas naudoti pagal lizingo gavėjo norimą paskirtį. Be to, tinkamas pardavėjo informavimas pagerina lizingo gavėjo poziciją naudojant teisių gynimo būdus dėl netinkamos kokybės daikto perdavimo. Teismo pozicija, jog sutartyje tiesiogiai neaptarus daikto kokybės, daiktas turi būti tinkamas naudoti įprastai jo naudojimo paskirčiai, yra diskutuotinas, kadangi sutarties nuostatos turi būti aiškinamos

⁵¹ VON BAR, C., et al. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Munich: Sellier, European Law Publishers GmbH, 2009. Volume 2, p. 1491.

⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. vasario 1 d. nutartis c. b. *UAB „Nordea Finance Lithuania“ v. UAB „Mechanika“*. Nr. 3K-3-19/2010.

atsižvelgiant į sutarties šalių tikruosius ketinimus bei turi būti atskleidžiama tikroji sutarties šalių valia, todėl šiuo atveju daikto kokybei keliami reikalavimai gali būti nustatomi ir remiantis kitais duomenimis, pavyzdžiui, nurodant kokiam tikslui įgyjamas daiktas.

Pardavėjo pareiga garantuoti daiktų kokybę nėra absoliuti. Pardavėjas neatsako už daikto trūkumus, jeigu sudarant pirkimo-pardavimo sutartį pirkėjui jie buvo žinomi arba jie yra tiek akivaizdūs, kad bet koks atidus pirkėjas būtų juos pastebėjęs be jokio specialaus patyrimo. Šiuo atveju svarbus lizingo gavėjo aktyvumas bei bendradarbiavimas su lizingo davėju, kadangi tokiu būdu ne tik suteikiama informacija pardavėjui apie paskirtį, kuriai bus naudojamas daiktas, bet kartu ir apsidraudžiama nuo teisių gynimo praradimo dėl to, kad buvo priimtas daiktas su akivaizdžiais trūkumais. Tačiau pažymėtina, jog pirkėjo pareiga rūpestingai elgtis nėra prilyginama pardavėjo pareigai garantuoti daiktų kokybę.⁵³

Civilinėje byloje⁵⁴ ieškovas (lizingo gavėjas) pareiškė reikalavimą pripažinti pirkimo-pardavimo sutartį negaliojančia, kadangi perduotas daiktas (spaudos sistema) neatitiko kokybės reikalavimų. Šioje byloje buvo nustatyta, jog firmos, kurioje buvo užsakytas daiktas, darbuotojai apmokė lizingo gavėjo darbuotojus naudoti daiktu. Be to, daikto priėmimo-perdavimo aktas buvo pasirašytas tik po to, kai baigėsi darbuotojų apmokymai. Teismas padarė išvadą, jog per šį laikotarpį lizingo gavėjas galėjo pastebėti daikto trūkumus. Šiuo atveju teismo išvada yra pagrįsta, kadangi, nors pirkėjo rūpestingumo pareiga nėra prilyginama pardavėjo pareigai garantuoti daiktų kokybę, pirkėjo rūpestingumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes.

Priešingai nei nuomotojas nuomos sutarties atveju, lizingo davėjas neprivalo garantuoti, kad daiktas bus tinkamas naudoti pagal paskirtį bei kitas sutartyje numatytas sąlygas visą lizingo sutarties terminą. Panašų reglamentavimą numato ir daugelio kitų Europos valstybių teisės aktai.⁵⁵ Toks reglamentavimas aiškintinas lizingo sutarties kaip finansavimo veiklos esme. Lizingo davėjas finansuoja lizingo gavėją, todėl lizingo davėjui pareigos garantuoti daikto tinkamumą naudoti visą lizingo sutarties terminą nustatymas prieštarautų lizingo sutarties esmei.

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. liepos 3 d. nutartis c. b. *UAB „Ruukki Lietuva v. UAB „Laugina“*. Nr. 3K-3-182/2009.

⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. gruodžio 11 d. nutartis c. b. *I. Šapiro firma „InSpe“ v. UAB „Folis“*. Nr. 3K-3-640/2006.

⁵⁵ VON BAR, C., et al. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Munich: Sellier, European Law Publishers GmbH, 2009. Volume 2, p. 1506-1507.

2.2. Paslėpti daikto trūkumai

Įstatymas pardavėją įpareigoja garantuoti, kad sutarties sudarymo metu nėra paslėptų daikto trūkumų, dėl kurių daikto nebūtų galima naudoti tam tikslui, kuriam pirkėjas jį ketino naudoti, arba dėl kurių daikto naudingumas sumažėtų taip, kad pirkėjas, apie tuos trūkumus žinodamas, arba apskritai nebūtų to daikto pirkęs, arba nebūtų už jį tiek mokėjęs (LR CK 6.333 str. 2 d.). Tačiau pardavėjas neatsakys už paslėptus daikto trūkumus, jeigu apie jų buvimą pirkėjas žinojo arba jie yra tiek akivaizdūs, kad bet koks atidus pirkėjas būtų juos pastebėjęs be specialaus tyrimo. Šiuo atveju paslėptais trūkumais bus laikomi ne tik daikto trūkumai, kurie yra kliūtis naudoti daiktą pagal jo įprastą naudojimo paskirtį, bet ir pagal konkretų lizingo gavėjo turimą daikto naudojimo tikslą, apie kurį pardavėjui buvo žinoma. Paslėptais trūkumais laikomi daikto trūkumai, kurie negali būti paprastai nustatomi priimant ir tikrinant daiktą.⁵⁶ Paprastai paslėptiems daikto trūkumams nustatyti reikia specialių žinių, todėl, kilus įtarimų, jog perduotas daiktas turi paslėptų trūkumų, lizingo gavėjas gali pasitelkti kompetentingus asmenis, kurie pateiktų išvadą dėl daikto kokybės. Poreikis atlikti papildomą daikto patikrinimą įtariant, kad gali būti paslėptų jo trūkumų paprastai atsiranda, kai daiktas jau yra naudojamas. Vienoje iš Lietuvos apeliacinio teismo nagrinėtų bylų⁵⁷ ieškovas teisių ir pareigų perleidimo sutarties pagrindu perėmė ankstesnio lizingo gavėjo teises bei tapo lizingo sutarties šalimi. Besinaudodamas pastatu (lizingo dalyku), ieškovas (naujasis lizingo gavėjas) pastebėjo tam tikrų defektų bei kreipėsi į ekspertą dėl statinio techninės ekspertizės atlikimo, kurioje vėliau buvo nustatyta, jog pastatas turi paslėptų trūkumų. Remdamasis šia išvada, naujasis lizingo gavėjas su ieškiniu kreipėsi į teismą. Šioje byloje kaip paprastai nutinka praktikoje, paslėpti trūkumai paaiškėjo tik po kurio laiko lizingo gavėjui besinaudojant daiktu.

Lizingo dalyko atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika lizingo gavėjui pereina nuo daikto perdavimo momento, jeigu sutartimi nėra susitarta dėl kitokių taisyklių. Tačiau jeigu daikto žuvimo priežastimi yra paslėpti trūkumai, apie kuriuos pardavėjas žinojo arba turėjo žinoti, tai pardavėjas privalo gražinti sumokėtą daikto kainą bei atlyginti nuostolius.

⁵⁶ MIZARAS, Vytautas. Pirkimo-pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse. *Justitia*, 2003, Nr. 6, p. 11.

⁵⁷ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. vasario 23 d. nutartis c. b. *UAB „Detalita“ v. V.V., UAB „ARDS“, AB „Montuotojas“ ir kiti*. Nr. 2A-91/2011.

2.3. Nuosavybės teisės garantija

Pardavėjas perduodamas daiktus garantuoja ne tik daiktų kokybę, bet taip pat ir tai, kad į perduodamus daiktus jokių teisių ar pretenzijų neturi kiti asmenys (LR CK 6.321 str.). Ši pardavėjo pareiga vadinama nuosavybės teisės garantija, kurios esmė yra pardavėjo suteikiamas užtikrinimas, jog perduodamas daiktas jam priklauso nuosavybės teise. Tais atvejais, kai pirkėjui yra žinoma apie kitų asmenų pretenzijas į daiktą arba apie kitus nuosavybės teisių į daiktą apribojimus, pardavėjas neturi pareigos pateikti nuosavybės teisės garantiją. Doktrinoje išskiriamos sąlygos, kurioms esant pardavėjas turi pareigą garantuoti daikto nuosavybės teisę.⁵⁸ Visų pirma pardavėjui minėta pareiga atsiranda, jeigu į daiktą teisių ar pretenzijų turi tretieji asmenys nesantys pirkimo-pardavimo sutarties šalimi, tačiau tais atvejais, kai pats pardavėjas turi tam tikrų teisių ar pretenzijų į daiktą, LR CK 6.321 straipsnis netaikomas. Pardavėjas turi pareigą patvirtinti nuosavybės teisę į daiktą tik tuo atveju, kai trečiųjų asmenų teisės ar pretenzijos atsirado ar buvo sudarant pirkimo-pardavimo sutartį. Be to, trečiųjų asmenų pretenzijos į daiktą turi atsirasti dėl aplinkybių už kurias atsako pardavėjas arba jų atsiradimo rizika tenka pardavėjui. Tais atvejais, kai trečiųjų asmenų pretenzijos į daiktą atsiranda dėl aplinkybių, už kurias atsako pirkėjas, pardavėjas neatsako. Minėta, jog pirkėjui žinant apie nuosavybės teisės į daiktą suvaržymus, pardavėjas už juos neatsako. Šiuo atveju svarbu, jog pirkėjas apie suvaržymus žinotų ir sutiktų sudaryti pirkimo-pardavimo sutartį esant tokioms aplinkybėms. Taip pat svarbu, jog trečiųjų asmenų pretenzijos egzistuočiau daikto perdavimo momentu, tai yra tuo metu, kai laikoma, jog pardavėjas tinkamai įvykdė pareigą patvirtinti nuosavybės teisę į daiktus.

Atitinkama taisyklė numatyta Modelinio lizingo įstatymo 16 straipsnyje⁵⁹. Šiame straipsnyje lizingo davėjui nustatyta pareiga garantuoti lizingo gavėjui daikto „ramų valdymą“ (angl. *quiet possession*) visą lizingo sutarties terminą. Ši taisyklė reiškia garantiją, jog tretieji asmenys neturi teisių ar pretenzijų į lizingo dalyką, tačiau kartu nurodoma, jog lizingo davėjo garantija apima tik tuos atvejus, kai trečiųjų asmenų teisės į lizingo dalyką yra pripažintos teismo sprendimu, o šių teisių atsiradimą lėmė nerūpestingas arba tyčinis lizingo davėjo elgesys. Toks lizingo davėjo teisių apribojimas aiškinamas tuo, kad lizingo gavėjas pasirenka tiekėją (pardavėją) ir dėl to prisiima riziką

⁵⁸ MIZARAS, Vytautas. Pirkimo-pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse. *Justitia*, 2003, Nr. 6, p. 10-11.

⁵⁹ UNIDROIT Model Law on Leasing [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-27]. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/documents/2008/study59a/s-59a-17-e.pdf>>

dėl pardavėjo teisių neįvykdymo.⁶⁰ Pažymėtina, jog tai neatima teisės iš lizingo gavėjo reikalavimus dėl nuosavybės teisės pažeidimo reikšti tiesiogiai pardavėjui. Aptariamose Modelinio lizingo įstatymo nuostatos kartu išryškina ir lizingo sutarties specifiškumą. Lizingo davėjas, nors ir tapęs lizingo dalyko savininku neįgyja visų pardavėjo perduodamas daiktą lizingo gavėjui, kadangi daiktą lizingo davėjas įgyja tik tam, kad galėtų įvykdyti lizingo sutartį.

Trečiųjų asmenų teisėmis į daiktą pripažįstamos prievolinės teisės, daiktinės teisės, intelektinės nuosavybės teisės. Viešosios teisės pažeidimai ar ribojimai taip pat patenka į nuosavybės teisės garantijos apimtį, todėl pardavėjas perduodamas daiktą kartu garantuoja, jog tokių pažeidimų ar ribojimų, susijusių su perduodamu daiktu, nėra. Visų pirma pardavėjas turi garantuoti, kad perduodamas daiktas jam priklauso nuosavybės teise, o tais atvejais, kai perduoda kitam asmeniui priklausantį daiktą, patvirtina, jog yra įgaliotas savininko daiktą parduoti. LR CK 6.321 straipsnio 2 dalyje pardavėjui nustatyta pareiga panaikinti perduodamų daiktų hipoteką ar įkeitimą, nepaisant to, ar jie buvo įregistruoti ar ne, išskyrus atvejus, kai pirkėjas, iš pardavėjo gavęs tinkamą informaciją, sutinka pirkti daiktus, teisės į kuriuos yra suvaržytos. Be hipotekos (įkeitimo) prie daiktinių teisių LR CK 6.321 straipsnio prasme priskirtinos ir kitos daiktinės teisės (servitutas, uzufruktas ir kt.).⁶¹

Galimi atvejai, kai trečiuosius asmenis ir pardavėją sieja prievoliniai santykiai (pavyzdžiui, sudaryta daikto nuomos sutartis), kurių objektas yra perduodamas daiktas. Tam tikrų sutarčių atvejais nėra draudžiama perleisti daikto nuosavybės teisę kitam asmeniui, todėl sudarytas pirkimo-pardavimo sandoris bus galiojantis, tačiau tretieji asmenys gali turėti iš prievolių kylančių teisių, susijusių su daiktu. Šiuo atveju paminėtina nuomos sutartis, kadangi nuomotojui nėra draudžiama parduoti nuomojamo daikto, o naujam daikto savininkui nuomos sutartis lieka galioti, išskyrus atvejus, kai registruotina nuomos sutartis nebuvo įregistruota viešame registre. Taigi pardavėjas perduodamas daiktą privalo garantuoti, kad tretieji asmenys neturi jokių teisių į daiktą, kylančių iš prievolių santykių. Tačiau, jeigu pirkėjas tinkamai informuotas apie esamus ar būsimus nuosavybės teisės suvaržymus sutinka pirkti daiktą, tuomet pardavėjas neatsako.

Pardavėjo perduotas daiktas taip pat gali būti intelektinės nuosavybės teisės objektu. Lizingo sutarties kontekste svarbu paminėti, jog pagal šiuo metu Lietuvoje vyraujančią

⁶⁰ Official commentary on the UNIDROIT Model Law on Leasing [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-27]. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/documents/2010/study59a/s-59a-24-e.pdf>>

⁶¹ MIZARAS, Vytautas. Pirkimo-pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse. *Justitia*, 2003, Nr. 5, p. 12.

lizingo dalyko sampratą lizingo sutarties dalyku gali būti tik materialūs daiktai, todėl šiuo reikšmingos teisės, atsirandančios iš patentų, prekių ženklų, pramoninio dizaino ir autoriaus teisių ir gretutinių teisių. Pažymėtina, jog LR CK 6.321 straipsnis turi būti taikomas tik kai trečiasis asmuo gali panaudoti savo turimas intelektualines nuosavybės teises į parduotą daiktą, kadangi išimtinės intelektualinės nuosavybės teises jų turėtojas turi tiek, kiek jos saugomos įstatymų.⁶² Pavyzdžiui, prekių ženklo savininkas įregistravęs prekės ženklą neįgyja teisės uždrausti kitam asmeniui žymėti juo prekes, kurios paties ženklo savininko arba jo sutikimu yra pažymėtos ir išleistos į Europos ekonominės erdvės teritoriją (Prekių ženklų įstatymo 40 str. 1 d.). Doktrinoje taip pat nurodoma, kad tais atvejais, kai pirkėjas gali naudoti daiktą nepažeisdamas trečiųjų asmenų intelektualinės nuosavybės teisių, pardavėjui neturi būti taikoma atsakomybė už nuosavybės teisės garantijos pažeidimą pagal LR CK 6.321 straipsnį.⁶³ Manytina, jog pardavėjas siekdamas tinkamai įvykdyti šią pareigą, prieš perduodamas daiktą turėtų patikrinti, ar kiti asmenys neturi intelektualinės nuosavybės teisių į daiktą pirkėjo valstybėje, kadangi intelektualinės nuosavybės teisės konkrečiu atveju gali būti nesaugomos toje valstybėje bei nesukelti teisinių kliūčių pirkėjui naudotis daiktu. Tuo atveju, kai intelektualinės nuosavybės teisės į perduodamą daiktą yra įregistruotos viešame registre, pirkėjas praranda galimybę remtis aplinkybe, kad pardavėjas pažeidė savo pareigas (LR CK 6.321 str. 5 d.). Taigi, pirkėjas būdamas atidus ir rūpestingas turėtų patikrinti jam prieinamus viešųjų registrų duomenis, kuriuose pateikiama informacija apie trečiųjų asmenų teises ar jų suvaržymus į įsigyjamą daiktą.

Įstatymas taip pat įpareigoja pardavėją garantuoti, jog nėra jokių viešosios teisės pažeidimų ar apribojimų, kurie galėtų turėti įtakos nuosavybės teisei į tą daiktą (LR CK 6.321 str. 5 d.). Lizingo sutarties atveju viešosios teisės pažeidimai ar apribojimai visų pirma neturi būti kliūtimi lizingo gavėjui naudotis daiktu bei jį valdyti, kadangi nuosavybės teisė į daiktą lizingo gavėjui pereina tik suėjus sutartyje nustatytam terminui, o esant šalių susitarimui, nuosavybės teisė apskritai gali nepereiti. Viešosios teisės apribojimai šiuo atveju galėtų būti įvairūs reikalavimai nustatyti konkrečiai daiktų rūšiai, dėl kurių, pavyzdžiui, apribojama tokių daiktų apyvarta. Taip pat paminėtini aplinkosaugos, vartotojų teisių ir kiti reikalavimai, kuriuos daiktas privalo atitikti.

Pardavėjo nuosavybės teisės į daiktą garantija taip pat apima patvirtinimą, kad perduodami daiktai neareštuoti ir kad jie nėra teismo ginčo objektas, taip pat, kad pardavėjo teisė disponuoti daiktais neatimta ar neapribota (LR CK 6.321 str. 3 d.).

⁶² MIZARAS, Vytautas. Pirkimo-pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse. *Justitia*, 2003, Nr. 5, p. 13.

⁶³ Ten pat, p. 13.

Europos Sąjungos valstybėse narėse nustatytos panašios taisyklės, susijusios su lizingo davėjo ar pardavėjo pareiga patvirtinti daiktų nuosavybės teisę. Užsienio teisės doktrinoje pažymima, jog trečiųjų asmenų teisės ar pretenzijos į lizingo dalyką neturi sukelti kliūčių lizingo gavėjui naudotis daiktu bei jį valdyti, priešingu atveju tai laikoma pareigos patvirtinti daiktų nuosavybės teisę pažeidimu.⁶⁴ Svarbu pažymėti, jog šiuo atveju turima omenyje lizingo davėjo kaip daikto savininko pareiga suteikti daikto nuosavybės teisės garantiją. Tai aiškintina tuo, jog pateikiami bendri Europos Sąjungos valstybėms narėms lizingo sutarčių principai. Kitaip tariant, šie principai apima įvairias lizingo rūšis, o tai lemia principų abstraktumą. Lizingo gavėjo teisių gynimo aspektu svarbi doktrinoje egzistuojanti nuostata, jog lizingo gavėjas neprivalo laukti, kol lizingo dalykas bus iš jo paimtas dėl kitų asmenų turimų teisių ar pretenzijų į lizingo dalyką. Skolininko (lizingo davėjo) nemokumas arba kreditorių veiksmai, kuriais siekiama realizuoti turimas teises į daiktą gali būti pakankamas pagrindas lizingo gavėjui ginti savo teises naudojantis įstatymo teikiamais teisių gynimo būdais.

⁶⁴ VON BAR, C., et al. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Munich: Sellier, European Law Publishers GmbH, 2009. Volume 2, p. 1483.

2.4. Komplektiškumo bei taros ir pakuotės reikalavimai

Lizingo gavėjui perduoti daiktai turi atitikti komplektiškumo bei taros ir pakuotės reikalavimus. Daiktų komplektiškumas yra pagrindinio daikto bei jo komplektuojamų dalių visuma. Komplektuojamos detalės reikalingos daiktui naudoti pagal paskirtį, nors jos neįeina į pagrindinio daikto sudėtį. Pirkimo-pardavimo sutartyje gali būti konkrečiai nurodomos parduodamo pagrindinio daikto komplektuojamosios detalės, kurios turi būti perduodamos kartu su pagrindiniu daiktu, arba gali būti nurodomi parduodamam daiktui taikomi standartai.⁶⁵ Susitarimas dėl daikto komplektiškumo reikalavimų gali pasireikšti įvairiai. Pavyzdžiui, sutartyje gali būti nurodomi parduodamam daiktui taikomi standartai, pagal kuriuos galima nustatyti daikto komplektiškumo reikalavimus. Lizingo gavėjo bendradarbiavimas su pardavėju bei informacijos apie reikalavimus daiktui pateikimas taip pat svarbus nustatant, ar perduotas daiktas atitinka komplektiškumo reikalavimus.

Reikalavimus daiktų tarai ir pakuotei reglamentuoja LR CK 6.342 straipsnis, kuris numato pareigą pardavėjui perduoti daiktus taroje ir supakuotus, jeigu ko kita nenumato sutartis ar nelemia prievolės prigimtis, išskyrus atvejus, kai daiktų dėl jų pobūdžio nereikia perduoti taroje ar supakuotų. Tam tikrais atvejais reikalavimai daiktų tarai ir pakuotei gali būti nustatomi teisės aktais. Tokiu atveju perduodami daiktai turi atitikti šiuos reikalavimus. Specialios nuostatos dėl daiktų taros ir pakuotės taip pat gali būti numatytos pirkimo-pardavimo sutartyje ar perduodamiems daiktams taikomuose standartuose. Sutarties šalims nesusitarus dėl daiktų taros ir pakuotės, perduodami daiktai turi būti supakuoti taip, kaip tokiems daiktams įprasta, o jei tara ar pakuotė gali būti įvairi, - taip supakuotus ar tokioje taroje, kad būtų užtikrintas tokios rūšies daiktų tinkamumas juos laikant ar gabenant įprastinėmis sąlygomis (LR CK 6.342 str. 2 d.). Nustatant, ar daiktų tara ar pakuotė buvo tinkama jų laikymui ir saugumui užtikrinti, būtina atsižvelgti į daiktų rūšį, pobūdį ir kitas konkrečiu atveju reikšmingas aplinkybes.

⁶⁵ MIZARAS, Vytautas. Pirkimo-pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse. *Justitia*, 2003, Nr. 3-4, p. 16.

3. Lizingo gavėjo teisių gynimas esant lizingo objekto trūkumams

3.1. Bendri klausimai

Lizingo gavėjo teisių gynimas tais atvejais, kai yra lizingo objekto trūkumų, priklauso nuo to, kuris subjektas konkrečiu atveju laikomas atsakingu už daikto kokybės trūkumus. Pagal bendrą taisyklę pareiga perduoti tinkamos kokybės daiktą tenka pardavėjui, kuris minėtą pareigą vykdo bendradarbiaudamas su lizingo davėju, kadangi pastarasis sudaro su pardavėju pirkimo-pardavimo sutartį bei nurodo šios sutarties sudarymo tikslą. Lizingo gavėjui suteikiama teisė reikšti visus reikalavimus dėl netinkamos daikto kokybės tiesiogiai pardavėjui nepaisant to, jog lizingo gavėjas nėra pirkimo-pardavimo sutarties šalimi. Daikto savininku jo perdavimo lizingo gavėjui momentu yra lizingo davėjas, tačiau jam lizingo objekto nuosavybės teisė tėra priemonė, apsauganti nuo nuostolių, kurie gali atsirasti lizingo gavėjui nevykdant savo pareigos mokėti periodines įmokas. Lizingo gavėjas, jei sutartyje nesusitarta kitaip, pats pasirenka tiek pardavėją, tiek lizingo objektą, todėl lizingo davėjo atsakomybės apribojimas dėl daikto kokybės trūkumų yra pagrįstas. Daiktas perduodamas lizingo gavėjui valdyti ir naudoti šio verslo tikslais. Dėl šios priežasties lizingo gavėjas pasirinkdamas pardavėją bei lizingo dalyką kartu prisiima su tokiu sprendimu susijusią verslo riziką, todėl būtų neprotinga šią riziką perkelti lizingo davėjui. Be to, tokiu atveju, kai daiktas perkamas vadovaujantis lizingo gavėjo nurodymais, lizingo davėjas atlieka tik finansavimo funkciją, kuri pasireiškia daikto įsigijimo finansavimu.⁶⁶ Todėl už daikto kokybės trūkumus atsako pardavėjas, tačiau įstatymas numato išimtis, kuomet lizingo davėjas laikomas atsakingu už lizingo objekto trūkumus. Modelinio lizingo įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta analogiška lizingo gavėjo teisių gynimo įgyvendinimo procedūra suteikiant lizingo gavėjui teisę reikšti reikalavimus, kylančius iš pirkimo-pardavimo sutarties, tiesiogiai pardavėjui. Lizingo gavėjui naudojantis teisių gynimo būdais, kylančiais iš pirkimo-pardavimo sutarties, lizingo davėjas neturi trukdyti, pavyzdžiui, atsisakyti priimti nekokybiškus daiktus.⁶⁷ Manytina, jog teisės lizingo gavėjui ginti pažeistas teises reiškiant reikalavimą pardavėjui įtvirtinimas atitinka lizingo sutarties sudarymo esmę bei tikslą. Visų pirma daiktas yra reikalingas būtent lizingo gavėjui, kuris yra suinteresuotas tokio daikto kokybe. Tuo tarpu

⁶⁶ MIZARAS, Vytautas. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą. *Justitia*, 2003, Nr. 1-2, p. 12.

⁶⁷ VON BAR, C., et al. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Munich: Sellier, European Law Publishers GmbH, 2009. Volume 2, p. 1539.

lizingo davėjas įsigydamas daiktą atlieka finansavimo funkciją ir iš esmės daikto savybės jam nėra svarbios.

Viena iš pagrindinių lizingo davėjo pareigų, numatyta LR CK 6.567 straipsnio 1 dalyje ir kylanti iš lizingo sutarties yra lizingo dalyko, kurį nurodo lizingo gavėjas, įgijimas nuosavybės teise iš lizingo gavėjo nurodyto pardavėjo bei daikto perdavimas valdyti ir naudoti lizingo gavėjui. Lizingo davėjas, kuris nėra daikto savininkas, privalo sudaryti pirkimo-pardavimo sutartį, kurios pagrindu nuosavybės teise įgyja lizingo dalyką. Įstatymas numato bendrą taisyklę, jog lizingo davėjas pardavėją ir daiktą renka pagal lizingo gavėjo nurodymus ir dėl to neatsako už pardavėjo ar lizingo dalyko pasirinkimą, jei sutartis nenumato kitaip. Taigi lizingo davėjas neatsakys už netinkamo pardavėjo pasirinkimą ar netinkamos kokybės daikto, kuris tampa lizingo dalyku, įgijimą, jeigu šalys lizingo sutartyje nesusitaria dėl kitokių taisyklių. Tačiau įstatymas numato atvejus, kuomet lizingo davėjas, nors ir sutartis jo neįpareigoja išrinkti pardavėjo ir daikto, turės atsakyti už lizingo dalyko trūkumus. Šią taisyklę numato LR CK 6.571 straipsnio 3 dalis, kurioje nurodoma, jog jeigu ko kita nenustato lizingo sutartis, lizingo davėjas neatsako lizingo gavėjui už sutarties dalyko trūkumus, išskyrus atvejus, kai lizingo gavėjas pasiklovė lizingo davėjo patyrimu ir žiniomis, taip pat kai lizingo davėjas darė įtakos lizingo gavėjui, kai šis rinkosi pardavėją ir sutarties dalyką. Be to, teismų praktikoje suformuluota taisyklė, jog tais atvejais, kai pirkimo-pardavimo sutartis sudaryta anksčiau nei lizingo sutartis, lizingo davėjas bus laikomas atsakingu už daikto kokybę, išskyrus atvejus, kai jis vykdė lizingo gavėjo nurodymus pasirinkdamas lizingo dalyką bei pardavėją.⁶⁸ Lizingo davėjas šiuo atveju atsakys už lizingo dalyko trūkumus tik nustačius bent vieną iš šių aplinkybių:

1) lizingo davėjas darė įtaką lizingo gavėjui, kuri lėmė arba iš dalies nulėmė lizingo dalyko ir pardavėjo pasirinkimą;

2) lizingo gavėjas rinkdamasis pardavėją ir lizingo dalyką pasiklovė lizingo davėjo patyrimu ir žiniomis.

Pirmuoju atveju lizingo davėjo įtaka lizingo gavėjui gali pasireikšti įvairiai. Pavyzdžiui, lizingo davėjas gali siūlyti arba patarinėti lizingo gavėjui pasirinkti konkretų lizingo dalyką, kadangi tai lemtų palankesnes lizingo sutarties sąlygas (mažesnes įmokas, galimybę įsigyti daiktą už mažesnę kainą ir pan.). Lizingo davėjas taip pat gali būti suinteresuotas, kad būtų pasirinktas lizingo dalykas dėl lizingo davėją ir pardavėją siejančių verslo santykių ar kitų aplinkybių. Šiuo atveju svarbiausia nustatyti yra tai, ar

⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. sausio 11 d. nutartis c. b. *G. M. įmonė v. UAB „Afin Baltika“*. Nr. 3K-3-31/2010.

lizingo davėjo daryta įtaka lizingo gavėjui nulėmė arba svariai prisidėjo prie lizingo gavėjo sprendimo pasirinkti konkretų lizingo dalyką ir pardavėją.

Antruoju atveju lizingo gavėjo pasirinkimą nulemia arba pasirinkimui didelės reikšmės turi lizingo gavėjo pasikliovimas lizingo davėjo patyrimu ir žiniomis. Praktikoje tai gali pasireikšti įvairiai. Pavyzdžiui, lizingo davėjas be to, kad teikia lizingo paslaugas verčiasi prekyba arba gamyba daiktų, kurie yra sudaromos lizingo sutarties dalyku. Atsižvelgdamas į lizingo davėjo patirtį šioje srityje lizingo gavėjas gali nuspręsti vadovautis jam teikiama patarimais bei pasirinkti lizingo davėjo rekomenduotą lizingo dalyką. Paaiškėjus, jog esama lizingo dalykų trūkumų, lizingo davėjas atsakys lizingo gavėjui tik tuomet, jei konkretus lizingo dalykas buvo pasirinktas dėl to, jog lizingo gavėjas pasikliovė lizingo davėjo žiniomis ir patyrimu.

Minėtų lizingo davėjo atsakomybės dėl daikto kokybės sąlygų nustatymas yra pagrįstas, kadangi lizingo davėjas įsigydamas daiktą nuosavybės teise veikia pagal lizingo gavėjo nurodymus. Nuosavybės teisė į daiktą lizingo davėjui tėra priemonė apsisaugoti nuo lizingo sutarties pažeidimo, kurį gali padaryti lizingo gavėjas, todėl lizingo davėjui negali būti keliami tokie patys reikalavimai patvirtinti daikto kokybę, kokie keliami pardavėjui.

Lizingo sutartimi šalys gali susitarti, jog lizingo davėjui tenka pareiga pasirinkti pardavėją. Tokiu atveju, jeigu pardavėją vykdydamas pareigą numatytą sutartyje pasirinko lizingo davėjas, už daikto kokybės trūkumus jis atsako solidariai su pardavėju lizingo gavėjui. Taigi, lizingo gavėjas gali ginti savo pažeistas teises pareikšdamas savo reikalavimą tiek pardavėjui, tiek lizingo gavėjui. Aptariamą taisyklę numato 6.573 straipsnio 3 dalis, kuri taikoma tais atvejais, kai lizingo davėjas turi sutartyje numatytą pareigą pasirinkti pardavėją ir lizingo objektą. Ši norma taip pat taikoma dvišalio lizingo atveju, kuomet lizingo davėjas yra daikto savininkas. Tokiu būdu užtikrinamas efektyvus lizingo gavėjo teisių gynimas, kadangi padidėja subjektų, kuriems gali būti reiškiami reikalavimai, kiekis.

Lizingo gavėjas turi teisę pasirinkti, kam reikšti reikalavimus dėl daikto trūkumų, kai lizingo davėjas laikomas atsakingu už daikto trūkumus. Tai reiškia, jog lizingo gavėjo teisių gynimas neapribojamas ir kartu paliekama teisė reikalavimą pareikšti tiesiogiai pardavėjui, kadangi lizingo davėjas ir pardavėjas tokiu atveju yra solidarūs skolininkai.

Pažymėtina, jog veiklos lizingas yra prilyginamas nuomos sutarčiai, kadangi daiktas perduodamas lizingo gavėjui tam tikram terminui, kurio metu lizingo gavėjas moka periodines įmokas, kurios sudaro tik dalį daikto vertės, tačiau suėjus sutartyje nustatytam terminui nuosavybės teisė į lizingo objektą paprastai išlieka lizingo davėjui. Minėta,

veiklos lizingui taikomos bendrosios nuomos sutartis reglamentuojančios normos, todėl būtent šių normų nuostatomis turi būti vadovaujama, kuomet lizingo gavėjui (nuomininkui) perduodamas netinkamos kokybės daiktas. LR CK 6.485 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad nuomotojas atsako už išnuomoto daikto trūkumus, kurie visiškai ar iš dalies kliudo naudoti daiktą pagal paskirtį, net ir tais atvejais, kai nuomotojas sudarydamas sutartį apie tuos trūkumus nežinojo. Veiklos lizingo atveju lizingo davėjo atsakomybė už daikto kokybės trūkumus yra platesnė nei finansinio lizingo atveju, kadangi lizingo gavėjas negali pasinaudoti įstatyme numatytais teisių gynimo būdais dėl netinkamos kokybės daikto perdavimo tik tuo atveju, jeigu daikto trūkumai jam buvo žinomi arba jis galėjo juos pastebėti be jokio papildomo tyrimo sutarties sudarymo ar daikto perdavimo metu, tačiau jų nepastebėjo dėl savo paties didelio neatsargumo. Tuo tarpu finansinio lizingo atveju lizingo gavėjui keliami aukštesni rūpestingumo reikalavimai apžiūrint daiktą. Ši bei kitos veiklos lizingo savybės lemia teisių gynimo būdus, kuriais gali pasinaudoti lizingo gavėjas esant lizingo objekto kokybės trūkumams. LR CK 6.485 straipsnio 2 dalyje nurodomi alternatyvūs lizingo gavėjo teisių gynimo būdai, kurie kyla iš nuomos santykių bei skiriasi nuo atitinkamų teisių gynimo būdų finansinio lizingo atveju. Lizingo gavėjas savo nuožiūra turi teisę:

- 1) reikalauti, kad nuomotojas neatlygintinai tuos trūkumus pašalintų arba atitinkamai sumažintų nuomos mokesčių, arba atlygintų nuomininkui trūkumų pašalinimo išlaidas;

- 2) išskaičiuoti iš nuomos mokesčio trūkumų pašalinimo išlaidas, jei apie tai iš anksto pranešė nuomotojui;

- 3) reikalauti nutraukti nuomos (veiklos lizingo) sutartį prieš terminą.

Be to, lizingo davėjas, sužinojęs apie lizingo davėjo ketinimą pašalinti daikto trūkumus savo lėšomis, turi teisę nedelsdamas pakeisti išnuomotą netinkamos kokybės daiktą kitu analogišku tinkamos kokybės daiktu. Veiklos lizingo atveju lizingo gavėjui nesuteikiama teisė reikalauti lizingo davėją pakeisti netinkamos kokybės daiktą kitu daiktu. Tai aiškintina tuo, jog lizingo davėjas šiuo atveju gali neturėti tokios galimybės, kadangi lizingo gavėjui perduotas daiktas gali būti vienintelis tokios rūšies lizingo davėjui nuosavybės teise priklausantis daiktas. Be to, būtų neproporcinga reikalauti iš lizingo davėjo įsigyti naują tinkamos kokybės daiktą tik tam, jog būtų įvykdyta veiklos lizingo (nuomos) sutartis. Lyginant veiklos bei finansinio lizingo gavėjo teisių gynimą išryškėja finansinio lizingo sutarties specifika.

Finansinio lizingo atveju esant daikto kokybės trūkumams lizingo gavėjas gali naudotis visomis pirkėjo teisėmis, kylančiomis iš daikto pirkimo-pardavimo sutarties,

nors ir nebūdamas šios sutarties šalimi. Minėta, jog lizingo gavėjo teisių gynimo įgyvendinimas skiriasi priklausomai nuo to, kuris subjektas laikomas atsakingu už daikto kokybės trūkumus. Pirmiausiai aptartinas lizingo gavėjo teisių gynimas esant objekto trūkumams trišalio lizingo atveju, kuomet lizingo davėjas lizingo gavėjo nurodytą daiktą nuosavybės teise įgyja iš lizingo gavėjo nurodyto pardavėjo.

Įstatymas minėtu atveju lizingo gavėjui suteikia visas LR CK šeštoje knygoje numatytas pirkėjo teises, tarp jų teisę reikšti reikalavimus dėl sutarties objekto trūkumų, tačiau pirkimo-pardavimo sutartį lizingo gavėjas gali nutraukti tik gavęs lizingo davėjo sutikimą. Reikalavimus, kuriuos gali reikšti pirkėjas, kuomet yra daikto trūkumų, nustato LR CK 6.334 straipsnis. Lizingo gavėjas gali naudotis visomis bendrosiomis pirkėjo teisėmis. Lizingo gavėjas kaip ir pirkėjas pirkimo-pardavimo sutarties atveju turi teisę pasinaudoti alternatyviais teisių gynimo būdais. Tai reiškia, jog pasinaudojus vienu teisių gynimo būdu, kitu būdu naudotis galima tik tuo atveju, kai paaiškėja nauji daikto trūkumai, apie kuriuos lizingo gavėjui nebuvo žinoma, kuomet jis reiškė ankstesnį reikalavimą. Teismų praktikoje taip pat laikomasi šios pozicijos. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas civilinėje byloje pasisakė, jog esant daikto kokybės trūkumams lizingo gavėjas, panaudojęs vienu pažeistų teisių gynimo būdu, kitą būdą gali naudoti tik paaiškėjus naujiems daikto trūkumams.⁶⁹

Įstatymas suteikia lizingo davėjui bei lizingo gavėjui solidariosios prievolės kreditorių teises ir pareigas pardavėjo atžvilgiu. Remiantis LR CK 6.573 straipsnio 2 dalies nuostata tiek lizingo davėjas, tiek lizingo gavėjas gali reikalauti, kad pardavėjas tinkamai įvykdytų savo pareigas (pavyzdžiui, perduotų tinkamos kokybės lizingo dalyką). Tuo tarpu pardavėjas turi teisę reikalauti tiek iš lizingo gavėjo, tiek iš lizingo davėjo pareigų, kylančių iš pirkimo-pardavimo sutarties įvykdymo. Tačiau šiuo atveju reikalavimas sumokėti daikto kainą galėtų būti reiškiamas tik lizingo davėjui, kadangi LR CK 6.573 straipsnio 1 dalis numato, jog lizingo gavėjas turi visas LR CK šeštojoje knygoje numatytas pirkėjo teises ir pareigas, išskyrus pareigą sumokėti už įsigytą turtą, taip, kaip jis jas turėtų, jeigu būtų pirkimo-pardavimo sutarties šalis. Atkreiptinas dėmesys, kad pardavėjas už sutarties pažeidimą, šiuo atveju už netinkamos kokybės daikto perdavimą, atsakys tik kartą, todėl pardavėjui patenkinus lizingo gavėjo ar lizingo davėjo reikalavimą, pardavėjui negalės būti reiškiamas naujas reikalavimas tuo pačiu pagrindu, tačiau kito subjekto. Analogiška taisyklė apsauganti pardavėją nuo reikalavimų reiškiamų tapačiu pagrindu numatyta ir Modelinio lizingo įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje.

⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. kovo 23 d. nutartis c. b. *UAB „Refosa“ v. UAB „Veho“ ir UAB „Swedbank lizingas“*. Nr. 3K-3-133/2010.

3.2. Reikalavimas pakeisti netinkamos kokybės daiktą tinkamos kokybės daiktu

Minėta, jog pardavėjo atsakomybė už daikto kokybę priklauso nuo to, ar jam buvo tinkamai pranešta apie tikslą, kuriam įsigyjamas daiktas. Jeigu pardavėjas neinformuojamas apie specialų daikto įsigijimo tikslą, laikoma, kad pardavėjas patvirtina, kad daiktas atitinka visus reikalavimus, keliamus įprastam tokio daikto naudojimui. Tokiu atveju lizingo gavėjas priėmęs pardavėjo perduotą daiktą, kuris nėra tinkamas naudoti pagal įprastą tokiems daiktams paskirtį turi teisę naudotis pirkėjo teisėmis, kurios kyla iš daikto pirkimo-pardavimo sutarties. LR CK 6.334 straipsnio 1 dalies 1 punktas pirkėjui suteikia teisę reikalauti, kad netinkamos kokybės daiktą pardavėjas pakeistų tinkamos kokybės daiktu, tačiau šia teise pirkėjas negalės pasinaudoti, jeigu daiktas apibūdinamas individualiais požymiais ir kai daikto trūkumai yra nedideli. Daikto trūkumų mastas turi būti nustatomas kiekvienu konkrečiu atveju atsižvelgiant į įvairias aplinkybes. Pavyzdžiui, gali būti vertinama, ar įmanoma pašalinti daikto trūkumus be neproporcingų išlaidų ar laiko sąnaudų, ar trūkumai yra vienkartinio pobūdžio, ar jie gali ateityje vėl pasireikšti.⁷⁰ Jeigu už daikto trūkumų atsiradimą atsako lizingo gavėjas, jis taip pat neturės teisės reikšti aptariamą reikalavimą.

Daiktas, kuriuo pakeičiamas netinkamos kokybės daiktas, privalo atitikti visus reikalavimus, kurie keliami pirkimo-pardavimo sutarties objektui, todėl tokiu atveju lizingo gavėjas negali reikalauti, kad naujas daiktas atitiktų papildomus reikalavimus nei buvo susitarta iš pradžių, pavyzdžiui, kad daiktas būtų tinkamas naudotis pagal naują paskirtį. Nepaisant to, kuriai sutarties šaliai tenka daikto gabenimo išlaidos, netinkamos kokybės daikto pakeitimo tinkamos kokybės daiktu atveju visas daikto gabenimo išlaidos tenka pardavėjui. Be to, pardavėjas privalo atlyginti ir visus kitus nuostolius atsiradusius dėl netinkamos kokybės daikto perdavimo, tiek kiek jų nepadengia daikto pakeitimas tinkamos kokybės daiktu.⁷¹

Lizingo davėjas būdamas pirkimo-pardavimo sutarties šalimi taip pat gali reikšti reikalavimus pardavėjui dėl daikto kokybės, tačiau tai yra lizingo davėjo teisė, o ne pareiga. Todėl lizingo davėjas, nors ir būdamas daikto savininku, paprastai reikalavimų dėl daikto kokybės pardavėjui nereiškia.

⁷⁰ MIZARAS, Vytautas. Pirkimo-pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse. *Justitia*, 2003, Nr. 6, p. 15.

⁷¹ Ten pat, p. 15.

3.3. Reikalavimas sumažinti daikto kainą

Tam tikrais atvejais daikto trūkumai gali nebūti kliūtimi daiktą naudoti pagal sutartyje aptartą paskirtį, tačiau dėl tokių trūkumų daikto vertė sumažėja. Dėl šios priežasties sumokėta daikto kaina gali neatitikti realios jo vertės. LR CK 6.334 straipsnio 1 dalies 2 punktą suteikia teisę pirkėjui reikalauti sumažinti pirkimo kainą tokiu būdu apginant savo teises. Be abejonės šio teisių gynimo būdo įgyvendinimas yra paprastesnis, jeigu reikalavimas pareiškiamas iki kainos sumokėjimo, tačiau reikalavimas sumažinti kainą gali būti reiškiamas ir po to, kai daikto kaina buvo sumokėta. Lizingo gavėjas gali reikalauti sumažinti kainą tokiu santykiu, koku vertė, kurią turėjo perduodami daiktai, kai buvo perduodami, atitinka vertę, kurią tuo pačiu momentu turėtų daiktai, atitinkantys kokybės reikalavimus.⁷² Pareiga įrodyti daikto vertę tenka lizingo gavėjui, kadangi jis reiškia reikalavimą sumažinti kainą. Be abejonės teisę reikšti šį reikalavimą taip pat turi ir lizingo davėjas.

Kainos dydžio sumažinimui įtakos turi ir pirkėjo atidumas bei rūpestingumas. Jeigu pirkėjas turėjo ir galėjo pastebėti daikto trūkumus, tačiau jų nepastebėjo, jis praranda teisę reikalauti sumažinti kainą remdamasis tokių trūkumų buvimu. Šiuo atveju svarbia gali būti aplinkybė, jog pasirinkdamas lizingo dalyką lizingo gavėjas jį apžiūrėjo. Paaiškėjus kitiems trūkumams, apie kuriuos pirkėjas nežinojo ir negalėjo žinoti, jis įgyja teisę reikalauti sumažinti kainą.

Lizingo sutarties atveju svarbu, jog daikto kainos sumažinimas kartu turi įtakos periodinių įmokų mokėjimui, kurios taip pat atitinkamai turi būti mažinamos. Daikto kainą pardavėjui sumoka lizingo davėjas, kuris tokiu būdu finansuoja lizingo gavėją, todėl kainos sumažinimas lemia mažesnes lizingo davėjo išlaidas. Be to, įmoką sudaro daikto kainos dalis bei lizingo davėjo pelno marža. Tai lemia, jog daikto kainos sumažėjimas turi atsispindėti periodinių įmokų dydžio sumažinime.

Jeigu dėl netinkamos kokybės daikto perdavimo lizingo gavėjas patyrė nuostolių, kurių nepadengia kainos sumažinimas, jis įgyja teisę reikalauti, kad pardavėjas šiuos nuostolius atlygintų. Kiekvienu konkrečiu atveju patirtį nuostolių dydis turi būti įrodomas.

⁷² MIZARAS, Vytautas. Pirkimo-pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse. *Justitia*, 2003, Nr. 6, p. 15-16.

3.4. Reikalavimas neatlygintinai pašalinti daikto trūkumus arba atlyginti išlaidas jiems ištaisyti

Lizingo gavėjas turi teisę reikalauti, kad pardavėjas neatlygintinai pašalintų daikto trūkumus arba atlygintų lizingo gavėjo patirtas išlaidas jiems ištaisyti. Ši lizingo gavėjo teisė kyla iš pirkėjui įstatymu suteiktų teisių gynimo būdų. Visų pirma šio teisių gynimo būdo įgyvendinimui svarbu, kad daikto trūkumus būtų įmanoma pašalinti nepatiriant neproporcingai didelių išlaidų. Jeigu, atsižvelgiant į visas aplinkybes, paaiškėja, kad reikalauti pašalinti daikto trūkumus yra neprotinga, tuomet lizingo gavėjas turi teisę reikšti kitus reikalavimus pardavėjui, pavyzdžiui, pakeisti daiktą tinkamos kokybės daiktu. Be to, daikto trūkumų pašalinimas turi būti apskritai įmanomas. Jeigu trūkumai yra tokio pobūdžio, kuris lemia neįmanomumą juos pašalinti, aptariamų teisių gynimo būdu lizingo gavėjas negalės pasinaudoti. Profesorius Vytautas Mizaras mano, kad sąlyga reikalaujanti, jog daikto trūkumus turi būti įmanoma pašalinti, apima ir tuos atvejus, kai reikalauti pašalinti daikto trūkumus yra neprotinga.⁷³ Tokiu atveju pardavėjui tenka pareiga įrodyti, jog daikto trūkumų pašalinti neįmanoma arba atsižvelgiant į visas aplinkybes neprotinga tai daryti. Manytina, jog ši pozicija yra teisinga, kadangi civilinėje teisėje galioja protingumo principas, kuriuo vadovaujantis neturėtų būti neprotingai apsunkinama vienos sutarties šalies padėtis. Kita vertus yra galimybė pasinaudoti kitu teisių gynimo būdu, kuris užtikrina lizingo gavėjo teisių apsaugą. Pardavėjas padengia visas išlaidas, susijusias su daikto trūkumų šalinimu. Be to, trūkumai turi būti pašalinti per protingą terminą, kuris nustatomas atsižvelgiant į visas reikšmingas aplinkybes, pavyzdžiui, į tai kiek įprastai trunka tapataus daikto remontas.

Pašalinti daikto trūkumus gali būti reikalaujama tiek tais atvejais, kai daiktas apibūdintas tiek pagal rūšį, tiek pagal individualiu požymius. Jeigu daiktas apibūdintas rūšies požymiais ir yra neįmanoma arba neprotinga šalinti jo trūkumus, lizingo gavėjas išsaugo teisę reikalauti pakeisti daiktą tinkamos kokybės daiktu.

Įstatymas taip pat suteikia teisę reikalauti, kad pardavėjas atlygintų pirkėjo (lizingo gavėjo) išlaidas, patirtas šalinant daikto trūkumus. Dėl tam tikrų aplinkybių pirkėjas gali būti suinteresuotas pats pašalinti trūkumus. Pavyzdžiui tai gali būti atvejai, kuomet dėl negalėjimo naudotis daiktu patiriami nuostoliai, o pardavėjas atsisako pašalinti trūkumus. Šiuo atveju svarbu tai, jog pardavėjas privalo atlyginti tik protingo dydžio išlaidas. Kokio dydžio išlaidos laikomos protingomis turi būti sprendžiama konkrečiu atveju atsižvelgiant į visas reikšmingas aplinkybes.

⁷³ MIZARAS, Vytautas. Pirkimo-pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse. *Justitia*, 2003, Nr. 6, p. 16.

3.5. Periodinių įmokų sumažinimas bei jų mokėjimo sustabdymas

LR CK atskirai neišskiriamas lizingo gavėjo periodinių įmokų mokėjimo sustabdymas dėl netinkamos kokybės daikto perdavimo, tačiau manytina, jog esant daikto kokybės trūkumams, lizingo gavėjas galės naudotis ir šiuo teisių gynimo būdu. Periodinės įmokos mokamos lizingo davėjui, todėl teise sustabdyti jų mokėjimą lizingo gavėjas galės pasinaudoti tik tuo atveju, jeigu lizingo davėjas yra atsakingas už daikto trūkumus. Priešingu atveju būtų neproporcinga, jeigu lizingo davėjas, kuris įgijo daiktą vadovaudamasis lizingo gavėjo nurodymais, turėtų atsakyti už daikto trūkumus. Taigi, manytina, jog tuo atveju, kai lizingo davėjas nėra atsakingas už daikto trūkumus, tačiau perduotas daiktas yra netinkamas naudoti, lizingo gavėjas privalės mokėti periodines įmokas už jam suteiktą finansavimą, nors ir neturėdamas galimybės naudotis daiktu. Šią poziciją patvirtina teismų praktika. Civilinėje byloje, kurią nagrinėjo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas⁷⁴, lizingo gavėjas vienašališkai nutraukė lizingo sutartį, kadangi lizingo objektas (automobilis) nuolatos gedo. Lizingo gavėjas klaidingai laikė lizingo davėją atsakingu dėl daikto trūkumų, todėl pasinaudojo lizingo sutarties nutraukimu kaip savo pažeistų teisių gynimo būdu. Nutraukdamas lizingo sutartį lizingo gavėjas sustabdė periodinių įmokų mokėjimą. Šiuo atveju pažymėtina, jog teisme lizingo gavėjui nepavyko įrodyti, jog jis informavo lizingo davėją apie sutarties nutraukimą. Be to, teismas pasisakė, jog net ir tuo atveju, jeigu lizingo gavėjas būtų informavęs lizingo davėją apie sutarties nutraukimą, pagrindas nutraukti sutartį nebūtų atsiradęs, kadangi lizingo davėjas nėra atsakingas už daikto kokybės trūkumus. Lizingo gavėjui nemokant periodinių įmokų lizingo davėjas nutraukė lizingo sutartį bei kreipėsi į teismą dėl skolos priteisimo. Šioje byloje teismas priteisė lizingo davėjui skolą, kuri susidarė lizingo gavėjui nemokant periodinių įmokų pagal lizingo sutartį.

Dvišalio lizingo atveju lizingo gavėjas visais atvejais galės mažinti įmokų dydį arba sustabdyti jų mokėjimą. Pažymėtina, jog periodinių įmokų mokėjimo sustabdymas neatima teisės iš lizingo gavėjo kartu reikšti kitus reikalavimus, kylančius iš netinkamos kokybės daikto perdavimo. Pavyzdžiui, lizingo gavėjas gali sustabdyti periodinių įmokų mokėjimą tam laikui, kol netinkamos kokybės daiktas bus pakeistas tinkamos kokybės daiktu. Užsienio teisės doktrinoje pažymima, kad teisė sumažinti įmokų dydį yra pakankamai lanksti, jog įmokos gali būti sumažinamos iki nulio.⁷⁵ Periodinių įmokų

⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. sausio 11 d. nutartis c. b. *G. M. įmonė v. UAB „Afin Baltika“*. Nr. 3K-3-31/2010.

⁷⁵ VON BAR, C., et al. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Munich: Sellier, European Law Publishers GmbH, 2009. Volume 2, p. 1513.

dydis šiuo atveju priklauso nuo to, kokia dalimi lizingo gavėjas turi galimybę naudoti daiktą pagal sutartyje aptartą paskirtį. Todėl galimi atvejai, kai lizingo gavėjas naudoja kokybės reikalavimų neatitinkantį daiktą, tačiau siauresne apimtimi nei aptarta sutartyje. Dėl šios priežasties lizingo gavėjas turi teisę atitinkamai sumažinti įmokų dydį. Lizingo gavėjo teisė mažinti mokėtinų įmokų dydį arba sustabdyti jų mokėjimą įtvirtinta daugelio Europos valstybių nacionaliniuose teisės aktuose⁷⁶, tačiau konkrečios šios teisės įgyvendinimo sąlygos bei šios teisės ribos skiriasi.

Aptariamo lizingo gavėjo teisių gynimo būdo įgyvendinimui turi reikšmės lizingo davėjo informavimas apie pastebėtus daikto kokybės trūkumus. Lizingo gavėjas turi informuoti lizingo davėją per protingą terminą po to, kai daikto trūkumai jam tapo žinomi. Lizingo davėjas yra suinteresuotas gauti visą sutartyje numatyto dydžio įmoką, todėl pirmiausia jis sieks pašalinti daikto trūkumus, kadangi laiku pašalinęs daikto trūkumus lizingo davėjas turi teisę gauti nesumažintą įmoką. Įvertinant, ar lizingo gavėjas laiku pranešė apie daikto trūkumus svarbu, kokio pobūdžio trūkumai paaiškėjo, kokios rūšies yra daiktas, koks yra sutarties terminas ir pan. Taigi, kiekvienu konkrečiu atveju reikia vertinti šias ir kitas reikšmingas aplinkybes nustatant, ar lizingo gavėjas laiku informavo lizingo davėją. Šiuo atveju taikytinas vidutinio apdairaus bei protingo lizingo gavėjo kriterijus, todėl lizingo gavėjas neturės teisės mažinti įmokų, jeigu daikto trūkumus jis turėjo pastebėti anksčiau. Todėl galimos situacijos, kai lizingo gavėjui nedelsiant pranešus apie pastebėtus daikto trūkumus, jis neturės galimybės mažinti įmokų, kadangi apdairus lizingo gavėjas būtų šiuos trūkumus pastebėjęs anksčiau.⁷⁷ Pažymėtina, jog lizingo gavėjas praranda teisę į įmokų sumažinimą tik už tą laiko tarpą, kurį jis neproporcingai delsė informuoti lizingo davėją apie daikto trūkumus. Už visus vėliau paaiškėjusius daikto trūkumus bei nuo lizingo davėjo informavimo momento esančius trūkumus lizingo gavėjas galės mažinti įmokų dydį. Skirtingai nei pirkimo-pardavimo sutarties atveju lizingo sutarties atveju nėra nustatytas dviejų metų terminas reikalavimams dėl daikto trūkumų pareikšti, todėl reikalavimai gali būti reiškiami visą lizingo sutarties terminą laiku informuojant lizingo davėją apie pastebėtus daikto trūkumus.

Trišalio lizingo atveju net ir lizingo davėjui nesant atsakingam už daikto trūkumus lizingo gavėjas turi teisę sustabdyti įmokų mokėjimą iki daikto perdavimo, jeigu yra paaiškėję daikto trūkumai, o pirkimo-pardavimo sutartyje numatyta galimybė pirkėjui

⁷⁶ VON BAR, C., et al. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Munich: Sellier, European Law Publishers GmbH, 2009. Volume 2, p. 1528-1529.

⁷⁷ Ten pat, p. 1531.

(lizingo davėjui) sustabdyti kainos mokėjimą. Tokiu atveju įmokų mokėjimas gali būti sustabdomas iki tol, kol bus perduotas tinkamos kokybės daiktas arba lizingo davėjui atsiras pareiga sumokėti daikto kainą. Šiuo atveju apsaugomi lizingo davėjo kaip finansuotojo interesai, kadangi lizingo gavėjui nesuteikiama teisė mažinti periodines įmokas arba stabdyti jų mokėjimą lizingo davėjui nesant atsakingam už daikto trūkumus. Toks teisių paskirstymas sutarties šalims laikytinas tinkamu bei atitinkančiu lizingo sutarties esmę.

3.6. Reikalavimas nutraukti pirkimo-pardavimo sutartį

Lizingo objekto, turinčio trūkumų perdavimas tam tikrais atvejais gali būti laikomas esminiu sutarties pažeidimu, kuriam esant lizingo gavėjas turi teisę nutraukti pirkimo-pardavimo sutartį. Teisinis daikto savininkas bei pirkimo-pardavimo sutarties šalis yra lizingo davėjas, todėl įstatymas numato lizingo davėjo sutikimą kaip būtiną teisės nutraukti pirkimo-pardavimo sutartį įgyvendinimo sąlygą. Netinkamos kokybės daikto perdavimas bus esminis sutarties pažeidimas, kai bus nustatytos LR CK 6.217 straipsnio 2 dalyje nurodytos aplinkybės. Sutarties nutraukimas yra paskutinė priemonė, kuria lizingo gavėjas turėtų naudotis tik nesant galimybių savo teises apginti naudojantis kitomis iš pirkimo-pardavimo sutarties kylančiomis teisėmis. Šiuo atveju daikto trūkumų turi būti neįmanoma pašalinti naudojantis kitais lizingo gavėjo teisių gynimo būdais, tai yra neturi būti galimybės nei pakeisti netinkamos kokybės daiktą į tinkamos kokybės daiktą, nei pašalinti daikto trūkumus arba pardavėjas atsisako pašalinti daikto trūkumus ar atlyginti jų šalinimo išlaidas arba pakeisti nekokybiškus daiktus kokybiškais, arba tokie daikto trūkumų šalinimo būdai pirkėjui pagrįstai nėra priimtini.⁷⁸

Pirkimo-pardavimo sutartis nutraukiama vadovaujantis LR CK 6.334 straipsnio 1 dalies 4 punkto bei LR CK 6.573 straipsnio 1 dalies nuostatomis, tačiau dėl lizingo sutarties specifiškumo lizingo gavėjas negali reikalauti jam grąžinti sumokėtą kainą, kadangi daikto kainą moka lizingo davėjas, kuris ir yra pirkimo-pardavimo sutarties šalis. Remiantis šia nuostata, lizingo gavėjas turi reikšti reikalavimą nutraukti sutartį bei grąžinti sumokėtą kainą lizingo davėjui. 1988 m. Otavos konvencijos 10 straipsnio 2 dalyje taip pat numatyta, kad lizingo gavėjas neturi teisės nutraukti pirkimo-pardavimo

⁷⁸ MIZARAS, Vytautas. Pirkimo-pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse. *Justitia*, 2003, Nr. 6, p. 17.

sutarties negavęs lizingo davėjo sutikimo. Minėtas apribojimas aiškinamas⁷⁹ dar ir tuo, jog pirkimo-pardavimo sutarties nutraukimas gali kelti ginčus tarp pardavėjo lizingo davėjo, kurie kyla iš šios sutarties. Be to, lizingo gavėjui nutraukus pirkimo-pardavimo sutartį tam tikrais atvejais gali būti sustabdomas įmokų pagal lizingo sutartį mokėjimas. Kai kuriose jurisdikcijose (pavyzdžiui, Austrijoje, Prancūzijoje, Šveicarijoje, Vokietijoje) teisės aktai numato, jog lizingo gavėjas gali nutraukti pirkimo-pardavimo sutartį be lizingo davėjo leidimo.⁸⁰ Tam tikrais atvejais nustatytas reikalavimas informuoti lizingo gavėją apie pirkimo-pardavimo sutarties nutraukimą. Lietuvoje galiojantis reglamentavimas apsaugo lizingo davėją nuo galimų neigiamų pasekmių pirkimo-pardavimo sutarties nutraukimo atveju, kuomet sutartis nutraukiama lizingo gavėjo iniciatyva. Pirkimo-pardavimo sutartį lizingo gavėjas gali nutraukti tik gavęs lizingo davėjo sutikimą, todėl pastarasis kiekvienu atveju turi galimybę įvertinti visas aplinkybes bei galinčias kilti pasekmes.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas civilinėje byloje pasisakė, jog lizingo gavėjas turi teisę nutraukti pirkimo-pardavimo sutartį, kai netinkamos kokybės daikto pardavimas yra esminis sutarties pažeidimas ir kai kitų teisės gynimo būdų apginti jo teisėms, įskaitant ir nuostolių atlyginimą, nepakanka.⁸¹ Šioje byloje lizingo gavėjas gavęs lizingo davėjo sutikimą nutraukė automobilio pirkimo-pardavimo sutartį, kadangi garantinio termino metu pastebėjo daikto trūkumus. Teismų nustatytos aplinkybės lėmė išvadą, jog sutarties nutraukimas buvo nepagrįstas dėl to, kad pardavėjas pašalino daikto trūkumus ir trūkumai nebuvo esminiai. Be to, šioje byloje buvo galimybė nesunkiai pašalinti daikto trūkumus, kurie dar nebuvo pašalinti, todėl sutarties nutraukimas nepasinaudojus teise reikalauti neatlygintinai pašalinti daikto trūkumus buvo pripažintas nepagrįstu. Kiekvienu konkrečiu atveju turi būti vertinama, ar yra galimybė pasinaudoti kitais lizingo gavėjo teisių gynimo būdais bei ar tai būtų protinga atsižvelgiant į daikto trūkumų mastą, jų šalinimo trukmę ir kaštus bei kitas reikšmingas aplinkybes.

Lizingo gavėjui naudojantis sutarties nutraukimu kaip savo teisių gynimo būdu dėl esminio sutarties pažeidimo svarbu nustatyti, dėl kokių daikto savybių buvo susitarta. Civilinėje byloje⁸², kurią nagrinėjo Lietuvos apeliacinis teismas, ieškovas (lizingo gavėjas) siekė nutraukti sutartį, kadangi, jo manymu, daiktas (automobilis) neatitiko

⁷⁹ VON BAR, C., et al. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Munich: Sellier, European Law Publishers GmbH, 2009. Volume 2, p. 1541.

⁸⁰ Ten pat, p. 1543.

⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. kovo 23 d. nutartis c. b. *UAB „Refosa“ v. UAB „Veho“ ir UAB „Swedbank lizingas“*. Nr. 3K-3-133/2010.

⁸² Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. gruodžio 2 d. nutartis c. b. *P. M. įmonė v. UAB „DNB NORD Lizingas“*. Nr. 2A-626/2008.

pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų ir tai buvo esminis sutarties pažeidimas. Teismas, įvertinęs šalių pateiktus įrodymus, ieškinį atmetė, kadangi laikė, jog sutarties sąlyga, kuria rėmėsi ieškovas, buvo neįrodyta. Taigi lizingo gavėjui svarbu įrodyti, jog buvo susitarta dėl konkrečių reikalavimų, keliamų daikto kokybei. Teismas neturi apsiriboti vien tik žodiniu sutarties teksto interpretavimu, bet taip pat turi vertinti ir kitas reikšmingas aplinkybes, kurios gali atskleisti reikalavimus daikto kokybei.

Doktrinoje pažymima, jog net ir esant esminiams daikto trūkumams, kuriuos galima pašalinti, sutartis gali būti nutraukta tik jeigu pardavėjas per protingą terminą nepašalina daikto trūkumų arba per protingą terminą nepakeičia daikto į tinkamos kokybės daiktą.⁸³ Kiekvienu konkrečiu atveju turi būti vertinama, ar pardavėjas savo pareigą įvykdė per protingą terminą atsižvelgiant į konkrečios situacijos aplinkybes. Tačiau esant tam tikroms aplinkybėms lizingo gavėjas gavęs lizingo davėjo sutikimą gali sutartį nutraukti nedelsiant:

- „1) griežtas daiktų perdavimo termino laikymasis turi sutarčiai esminę reikšmę;
- 2) pirkėjui nepriimtina protingai tikėtis daiktų trūkumų pašalinimo ar daiktų pakeitimo atsižvelgiant į pardavėjo elgesį vykdant sutartį arba į daiktų trūkumų pobūdį;
- 3) daikto trūkumų pašalinimas ar daiktų pakeitimas nesukels pirkėjui neprotingų nepatogumų;
- 4) pardavėjas atsisako pašalinti daikto trūkumus.“⁸⁴

Lizingo gavėjui nutraukus pirkimo-pardavimo sutartį išlieka teisė reikalauti patirtų nuostolių atlyginimo, kurie atsirado dėl netinkamos kokybės daikto perdavimo. Pavyzdžiui, nuostoliai gali atsirasti dėl priverstinio verslo veiklos sustabdymo, kurį lemia negalėjimas naudotis lizingo objektu tam tikrą laiką arba galėjimas naudotis tik dalimi daikto teikiamos naudos, kurią lizingo gavėjas tikėjosi gauti sudarydamas lizingo sutartį. Pareiga įrodyti nuostolių dydį bei jų atsiradimo priežastinį ryšį su netinkamos kokybės daikto perdavimu tenka lizingo gavėjui.

Teismų praktikoje yra atvejų⁸⁵, kuomet lizingo gavėjas paaiškėjęs daikto trūkumams siekia nutraukti lizingo sutartį. Teise nutraukti lizingo sutartį dėl daikto trūkumų lizingo gavėjas gali pasinaudoti tik tais atvejais, kai lizingo davėjas yra atsakingas už daikto trūkumus. Priešingu atveju, tai yra nesant lizingo davėjo atsakomybės už daikto trūkumus, lizingo gavėjas gali reikšti reikalavimus tiesiogiai pardavėjui pagal pirkimo-pardavimo sutartį.

⁸³ MIZARAS, Vytautas. Pirkimo-pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse. Justitia, 2003, Nr. 6, p. 17.

⁸⁴ Ten pat, p. 17.

⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. sausio 11 d. nutartis c. b. *G. M. įmonė v. UAB „Afin Baltika“*. Nr. 3K-3-31/2010.

3.7. Reikalavimai reiškiami esant komplektiškumo reikalavimų pažeidimui

Pardavėjas privalo lizingo gavėjui perduoti daiktus, kurie atitinka komplektiškumo reikalavimus. Šios pareigos pažeidimas suteikia lizingo gavėjui teisę naudotis teisių gynimo būdais, kurie numatyti LR CK 6.341 straipsnyje. Pardavėjui perdavus nekomplektiškus daiktus lizingo gavėjas turi teisę reikalauti sumažinti daikto kainą arba reikalauti, kad pardavėjas per protingą terminą sukompaktuotų daiktus. Reikalavimo sumažinti daikto kainą įgyvendinimas šiuo atveju nesiskiria nuo tokio paties reikalavimo reiškiamo daiktams neatitinkant kokybės reikalavimų.

Protingas terminas, per kurį pardavėjas privalo sukompaktuoti daiktus kiekvienu konkrečiu atveju turi būti skaičiuojamas atsižvelgiant į visas reikšmingas aplinkybes. Tokiomis aplinkybėmis gali būti daikto rūšis, pobūdis, sudėtingumas ir pan. Pardavėjui per protingą terminą nesukompaktavus daiktų, pirkėjas turi teisę reikalauti pakeisti nekomplektiškus daiktus komplektiškais arba nutraukti sutartį.

Reikalavimas pakeisti nekomplektiškus daiktus komplektiškais reiškia reikalavimą įvykdyti prievolę natūra⁸⁶, todėl šį reikalavimą lizingo gavėjas gali pareikšti tik esant tam tikroms sąlygoms. Daiktai turi būti apibūdinti rūšies požymiais, o daiktų trūkumai negali būti neesminiai. Daikto trūkumų mastas turi būti nustatinėjamas kiekvienu konkrečiu atveju. Jeigu nustatoma, kad daikto trūkumai yra neesminiai, lizingo gavėjas turi teisę reikšti LR CK 6.341 straipsnio 1 dalyje nurodytus reikalavimus, tai yra sumažinti kainą arba reikalauti sukompaktuoti daiktą per protingą terminą.

⁸⁶ MIZARAS, Vytautas. Pirkimo-pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse. *Justitia*, 2003, Nr. 6, p. 23.

3.8. Reikalavimai reiškiami esant taros ir pakuotės reikalavimų pažeidimui

Tais atvejais, kai pardavėjas pažeidžia pareigą perduoti supakuotus daiktus arba perduoda daiktus be taros, arba perduoda netinkamai supakuotus daiktus ar netinkamoje taroje pirkėjui suteikiami alternatyvūs teisių gynimo būdai. Esant taros ir pakuotės reikalavimų pažeidimui, lizingo gavėjas LR CK 6.343 straipsnio 1 dalies pagrindu turi atsisakyti tokius daiktus priimti bei reikalauti, kad pardavėjas daiktus supakuotų ar pateiktų juos taroje arba pateiktų pakuotę ar tarą, jeigu ko kita nenumato sutartis arba nelemia prievolės ir prekių pobūdis. Apie pastebėtus trūkumus lizingo gavėjas turi pranešti pardavėjui per sutartyje nustatytą terminą, o jeigu toks terminas nenumatytas, - per protingą terminą po to, kai trūkumus pastebėjo ar turėjo pastebėti.⁸⁷ Minėtas terminas netaikomas, jeigu pardavėjas žinojo arba turėjo žinoti apie tokių trūkumų buvimą.

Lizingo gavėjas turi teisę naudotis visais teisių gynimo būdais, kurie suteikiami pirkėjui esant daikto kokybės trūkumams, tai reiškia, jog lizingo gavėjas turi teisę pasirinkti vieną iš šių teisių gynimo būdų:

1) reikalauti, kad sutartyje rūšies požymiais apibūdinti daiktai, kurie neatitinka taros ir pakuotės reikalavimų, būtų pakeisti daiktais, atitinkančiais pakuotės ir taros reikalavimus;

2) reikalauti, kad būtų sumažinta daiktų kaina;

3) reikalauti, kad pardavėjas neatlygintinai pašalintų daiktų taros ir pakuotės trūkumus ar atlyginti lizingo gavėjo patirtas šių trūkumų šalinimo išlaidas, jeigu trūkumus galima pašalinti;

4) gavęs lizingo davėjo sutikimą nutraukti pirkimo-pardavimo sutartį bei reikalauti grąžintą kainą, jeigu taros ir pakuotės trūkumų buvimas yra esminis sutarties pažeidimas.

Šiuo atveju darytina išvada, jog taros ir pakuotės reikalavimų pažeidimas prilyginamas daiktų kokybės reikalavimų pažeidimui. Reikalavimai, kurie gali būti reiškiami dėl netinkamos kokybės daikto perdavimo, aptariami ankstesnėse darbo dalyse.

⁸⁷ MIZARAS, Vytautas. Pirkimo-pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse. *Justitia*, 2003, Nr. 6, p. 24.

3.9. Terminai reikalavimams dėl lizingo objekto trūkumų pareikšti

Lizingo gavėjas, siekdamas apginti savo pažeistas teises, turi pasinaudoti teisių gynimo būdais per nustatytus terminus. LR CK 6.338 straipsnyje reglamentuojami terminai reikalavimams dėl pirkėjo pažeistų teisių dėl parduotų daiktų trūkumų pareikšti. Šios įstatymo normos taisyklės taip pat taikomos lizingo sutarties atveju. LR CK 6.338 straipsnyje nustatyti terminai taikomi reikalavimams ne tik dėl daikto kokybės trūkumų pareikšti, bet ir dėl kitokių daikto trūkumų. Terminai skiriasi priklausomai nuo to, kokio pobūdžio yra daikto trūkumai bei nuo to, ar yra nustatyti daikto kokybės garantijos ar tinkamumo naudoti terminai.

Pagal bendrąją taisyklę, kai nėra nustatytas daikto kokybės garantijos ar tinkamumo naudoti terminas, pirkėjas reikalavimus dėl daikto trūkumų gali pareikšti per protingą terminą, bet ne vėliau kaip per dvejus metus nuo daikto perdavimo dienos, jeigu įstatymas ar sutartis nenumato ilgesnio termino (LR CK 6.338 str. 2 d.). Dviejų metų terminas yra naikinamasis, todėl jam suėjus lizingo gavėjas praranda teisę reikšti reikalavimus dėl daikto kokybės, išskyrus atvejus, kai sutartyje ar įstatymuose nustatytas ilgesnis terminas minėtiems reikalavimams pareikšti. Pažymėtina, jog tais atvejais, kai nustatytas daikto kokybės garantijos ar tinkamumo naudoti terminas, dvejų metų terminas netaikomas tik reikalavimams dėl daikto kokybės trūkumų pareikšti, kadangi daikto kokybės garantijos ir tinkamumo naudoti terminai reiškia, jog per nustatytą terminą daikto bus tinkamos kokybės ar tinkamas naudoti pagal paskirtį.⁸⁸ Kokybės garantijos ar tinkamumo naudoti terminų nustatymas neturi įtakos LR CK 6.338 straipsnio 2 dalyje nustatyto termino taikymui dėl kitų daikto trūkumų. Kiti daikto trūkumai gali būti, pavyzdžiui, netinkamas daiktų kiekis, komplektiškumas ir kt. Dviejų metų terminas nėra taikomas tais atvejais, kai daiktų perdavimo metu pardavėjas žinojo apie daikto trūkumus, tačiau apie juos neinformavo lizingo gavėjo.

Dviejų metų terminas pradedamas skaičiuoti nuo to momento, kai pardavėjas laikomas įvykdžiusiu pareigą perduoti daiktą pirkėjui. Lizingo sutarties atveju pardavėjui nustatyta pareiga perduoti daiktą tiesiogiai lizingo gavėjui, todėl dvejų metų terminas pradedamas skaičiuoti nuo daikto perdavimo lizingo gavėjui. Tačiau jeigu dėl lizingo davėjo veiksmų pardavėjas netinkamai įvykdo pareigą perduoti daiktą lizingo gavėjui ir dėl to, pavyzdžiui, perduoda daiktą lizingo davėjui, dvejų metų terminas lizingo gavėjui reikalavimams dėl daikto trūkumų pareikšti skaičiuojamas nuo to momento, kuomet

⁸⁸ MIZARAS, Vytautas. Pirkimo-pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse. *Justitia*, 2003, Nr. 6, p. 19.

daiktas jam perduodamas. Dvejų metų terminas pardavėjo atžvilgiu skaičiuojamas nuo to momento, kai jis įvykdo pareigą perduoti daiktą. Priešingu atveju būtų neproporcingai išplėsta pardavėjo atsakomybė, kadangi jam tektų rizika dėl lizingo davėjo netinkamo savo pareigų vykdymo pagal lizingo sutartį. Tačiau tokiu atveju neigiamos pasekmės dėl sutrumpėjusio termino reikalavimams dėl daikto trūkumų pareikšti tektų lizingo gavėjui. Manytina, jog suėjus dvejų metų terminui nuo daikto perdavimo lizingo davėjui, lizingo gavėjas galėtų jam reikšti reikalavimus dėl daikto trūkumų laiko tarpą, kuris yra lygus laiko tarpui nuo pardavėjo pareigos perduoti daiktą įvykdymo iki daikto perdavimo lizingo gavėjui.

Įstatymas arba sutartis gali nustatyti daikto kokybės garantijos terminą, kurio metu nustačius daikto trūkumus gali būti reiškiami reikalavimai pardavėjui. Sutartinė garantija laikytina papildoma pardavėjo suteikiama daiktų kokybės garantija.⁸⁹ Daikto kokybės garantija galioja visam daiktui ir jo sudedamosioms dalims, jeigu įstatymu ar sutartimi nėra nustatytos kitokios garantijos sąlygos. Daikto kokybės garantijos terminas pradedamas skaičiuoti nuo daikto perdavimo lizingo gavėjui. Jeigu lizingo gavėjas negali naudoti daikto dėl kliūčių, už kurias atsako pardavėjas, garantijos terminas tuo laikotarpiu nėra skaičiuojamas. Nustačius daikto trūkumus bei pakeitus daiktą į tinkamos kokybės daiktą, naujam daiktui garantijos terminas skaičiuojamas iš naujo.

Daikto tinkamumo naudoti terminas reiškia, jog visą šį terminą daiktą bus galima naudoti pagal paskirtį. Šį terminą gali nustatyti įstatymai arba sutartis. Reikalavimus dėl daikto trūkumų galima reikšti tik jeigu jie buvo nustatyti per daikto tinkamumo naudoti terminą.

⁸⁹ MIZARAS, Vytautas. Pirkimo-pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse. *Justitia*, 2003, Nr. 6, p. 21.

4. Lizingo gavėjo teisių gynimas esant nuosavybės teisės garantijos pažeidimui

Pardavėjas perduodamas daiktą patvirtina ne tik daikto kokybę, bet ir nuosavybės teisę. Esant šios pareigos pažeidimui lizingo gavėjas turi teisę reikšti reikalavimus pardavėjui siekdamas apginti savo teises. LR CK 6.321 straipsnio 6 dalyje numatyti du alternatyvūs pirkėjo teisių gynimo būdai, kai pardavėjas pažeidžia pareigą patvirtinti daikto nuosavybės teisę. Pirkėjui tokiu atveju suteikiama teisė reikalauti sumažinti kainą arba nutraukti sutartį. Minėta, jog sutarties nutraukimas galimas tik esant lizingo davėjo sutikimui, kadangi pastarasis atlieka finansavimo funkciją ir tokiu būdu apsaugomos lizingo davėjo teisės. Pardavėjas už pareigos patvirtinti daikto nuosavybės teisę pažeidimą neatsako, jeigu pardavėjas įrodo, kad pirkėjas žinojo arba turėjo žinoti apie trečiųjų asmenų teises į daiktus ar šių teisių suvaržymą (LR CK 6.321 str. 6 d.).

Pardavėjas privalo grąžinti pirkėjui sumokėtą kainą ir atlyginti nuostolius, jeigu perduotą daiktą teismas dėl pagrindų, atsiradusių iki sutarties įvykdymo atiteisia iš pirkėjo ir pardavėjas neįrodo, kad pirkėjas apie tokius pagrindus žinojo arba turėjo žinoti (LR CK 6.323 str. 1 d.). Lizingo sutarties atveju sumokėta kaina grąžinama pirkėjui pagal pirkimo-pardavimo sutartį, tai yra lizingo davėjui. Šiuo atveju pagrindai atiteisti daiktą turi būti atsiradę iki pirkimo-pardavimo sutarties įvykdymo. Tai reiškia, jog trečiųjų asmenų pretenzijos turi egzistuoti daiktą perduodant. Pirkimo-pardavimo sutarties šalių susitarimas panaikinti arba apriboti pardavėjo atsakomybę dėl daikto atiteisimo iš pirkėjo negalioja, jeigu pardavėjas, žinodamas, kad trečiasis asmuo turi teisių į perduodamą daiktą, neišpėja apie tai pirkėjo (LR CK 6.323 str. 2 d.). Tokia nuostata siekiama pirkėjo ir pardavėjo teisių pusiausvyros, kadangi pirkėjas gali dėl savo nerūpestingumo nežinoti apie trečiųjų asmenų teises į daiktą arba gali sutikti pirkti daiktą žinodamas apie trečiųjų asmenų teises ar pretenzijas.⁹⁰

Modelinio lizingo įstatymo 16 straipsnio 1 dalies a punkte nustatyta pareiga lizingo davėjui garantuoti, kad lizingo gavėjas galės naudotis daiktu ir tretieji asmenys neturi daugiau teisių į daiktą. Trečiųjų asmenų teisės į daiktą gali pasireikšti tiek reikalavimų pareiškimu, tiek gali būti pripažintos teismo. Tačiau lizingo davėjas už šios pareigos pažeidimą atsako tik jeigu trečiųjų asmenų teisių atsiradimą lemia tyčinis arba neatsargus lizingo davėjo elgesys. Pažymėtina, jog pareiga garantuoti „ramų naudojimąsi“ (angl. *quiet possession*) yra vienintelė lizingo davėjo pareiga, kuri privaloma visą lizingo

⁹⁰ MIZARAS, Vytautas. Pirkimo-pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse. *Justitia*, 2003, Nr. 6, p. 25.

sutarties terminą.⁹¹ Šios pareigos nustatymas lizingo davėjui aiškintinas tuo, jog lizingo gavėjas yra suinteresuotas turėti galimybę naudotis lizingo dalyku sutartyje nustatyta terminą, todėl reikalingas užtikrinimas, jog daiktą išreikalavus iš lizingo gavėjo dėl lizingo davėjo kaltės, bus galima ginti savo teises reikalaujant atlyginti patirtus nuostolius.

Nuosavybės teisės garantijos pažeidimas gali pasireikšti, pavyzdžiui, parduodant vogtą daiktą. Civilinėje byloje⁹² nustatyta, kad pardavėjas lizingo davėjui pardavė vogtą automobilį, kuris vėliau buvo gražintas daikto savininkui. Šioje byloje teismas pripažino lizingo sutartį negaliojančia nuo jos sudarymo momento kaip prieštaraujančią imperatyvioms įstatymo normoms (LR CK 1.80 str.), kadangi sutarties objektu buvo pavogtas daiktas. Lizingo gavėjas reikalavo gražinti jo sumokėtas periodines įmokas pagal lizingo sutartį bei priteisti daikto kainą lizingo davėjui iš pardavėjo. Teismui pritaikius restituciją lizingo gavėjo sumokėtos įmokos buvo priteistos iš pardavėjo, bet ne iš lizingo davėjo.

Bylą⁹³, kurioje susiklostė panaši situacija, nagrinėjęs Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, jog pirkėjas (lizingo gavėjas) turi teisę reikalauti gražinti sumokėtą kainą arba iš pardavėjo arba iš deliktą padariusio asmens, tai yra iš asmens pavogusio bei pardavusio pavogtą daiktą. Šioje byloje pardavėjas nežinojo, kad jo parduodamas daiktas yra vogtas, tačiau teismas pasisakė, jog vėliau paaiškėjusios aplinkybės, kurios egzistavo sandorio sudarymo metu, nors jos šalims ir nebuvo žinomos, nėra pagrindas laikyti, kad šios aplinkybės atsirado po sandorio sudarymo.

⁹¹ CASTILLO-TRIANA, Rafael. The Unidroit model law on leasing. Background, foundation and application, p. 40. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-10.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ftaaconsulting.com/UNIDROIT.pdf>>

⁹² Vilniaus apygardos Civilinių bylų skyriaus 2010 m. lapkričio 4 d. nutartis c. b. UAB „Sandaila“ v. UAB „DnB NORD Lizingas“. Nr. 2A-950-567/2010.

⁹³ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. birželio 19 d. nutartis c. b. UAB „Vandens linija“ v. B. P. Nr. 2A-235/2010.

Išvados

1. Nors lizingo sutartinių teisinių santykių reguliavimas galioja Lietuvos teisėje jau kurį laiką, tačiau teismų praktika yra negausi bei remiasi palyginti formaliu teisės normų aiškinimu. Formalus įstatymo nuostatų aiškinimas visų pirma pasireiškia teisės normų atkartojimu neskiriant pakankamai dėmesio jų turinio atskleidimui. Lizingo sutartis Lietuvos teismų vertinama kaip atskira nuomos sutarties rūšis, kuriai būdingi tam tikri specifiniai požymiai, tačiau sutarties esmės analizė leidžia daryti išvadą, jog, nepaisant lizingo sutarties panašumų į kitas komercines sutartis, lizingo sutartis visų pirma yra finansavimo veikla. Lizingo sutarties tikslas yra ne daikto perdavimas, o finansavimo suteikimas lizingo gavėjui. Daiktas perduodamas lizingo gavėjo verslo tikslais. Lizingo davėjas visą sutarties terminą išlieka daikto savininku. Tuo tarpu lizingo gavėjas daiktu naudojasi nuomininko teisėmis, tačiau turi visas pirkėjo teises, kylančias iš pirkimo-pardavimo sutarties, kurią sudaro lizingo davėjas ir pardavėjas lizingo objektui įgyti.

2. Dabartinis įstatyminis reglamentavimas nustato apribojimus lizingo dalykui, kurių pagrindu lizingo sutarties objektu negali būti nematerialūs daiktai. Atsižvelgiant į pasaulines tendencijas bei spartų technologijų, tame tarpe informacinių technologijų, vystymąsi, šiuo metu galiojantis reglamentavimas laikytinas neatitinkančiu rinkos pokyčių. Programinės įrangos teikiama nauda verslui yra itin didelė bei nuolatos didėja. Negalėjimas sudaryti lizingo sutarties, kurios objektas yra programinė įranga neprisideda prie verslo plėtojimo bei veiklos modernizavimo. Vienas iš galimų problemos sprendimų būdų yra įstatyminio reglamentavimo keitimas išplečiant objektų, galinčių būti lizingo dalyku, sąrašą. Tokiu būdu būtų tiesiogiai įtvirtinta galimybė sudaryti lizingo sutartis dėl įstatyme išvardintų nematerialių objektų. Manytina, jog poreikis modifikuoti dabar esančią lizingo dalyko sąvoką tik didės dėl spartaus technologijų vystymosi bei užsienio valstybių praktikos pritaikymo Lietuvos teisėje. Taip pat šią problemą galima išspręsti išplečiant esamą lizingo dalyko aiškinimą teismų praktikoje. Turint omenyje tai, jog teismų sprendimai turi precedentinę reikšmę, lizingo sutarties dalyko sampratos išplėtimas teismų praktikoje būtų efektyvus būdas minėtai problemai išspręsti.

3. Vienas iš lizingo sutarties specifinių požymių yra tai, jog lizingo gavėjas teisių gynimo įgyvendinimas tais atvejais, kai esama daikto trūkumų arba pažeidžiama nuosavybės teisės garantija, yra artimas pirkėjo teisių gynimui pagal pirkimo-pardavimo sutartį. Specifiška yra tai, jog lizingo gavėjo ir pardavėjo nesieja sutartiniai santykiai,

tačiau būtent iš pirkimo-pardavimo sutarties kylančiomis teisėmis lizingo gavėjas gali naudotis reikšdamas reikalavimus pardavėjui. Nustačius, jog lizingo davėjas yra atsakingas už daikto trūkumus, lizingo gavėjas teisių gynimo būdais gali naudoti tiek pardavėjo, tiek lizingo davėjo atžvilgiu, kadangi pastarieji laikomi solidariaisiais skolininkais.

4. Nustačius, jog lizingo davėjas yra atsakingas už daikto trūkumus, lizingo gavėjas turi teisę stabdyti savo prievolių lizingo davėjui, kylančių iš lizingo sutarties, vykdymą. Ši nuostata įstatyme tiesiogiai nėra nurodyta, tačiau tokia lizingo gavėjo teisė pripažįstama tiek teismų praktikoje, tiek užsienio teisės doktrinoje. Lizingo davėjas atlieka finansavimo funkciją, todėl jam esant atsakingam už daikto trūkumus, būtų neprotinga apriboti lizingo gavėjo teisių gynimą atimant iš jo teisę stabdyti periodinių įmokų mokėjimą, kadangi lizingo gavėjas negalėdamas pasinaudoti lizingo objektu dėl lizingo davėjo kaltės, iš esmės negauna finansavimo teikiamos naudos.

5. Vertinant, ar lizingo gavėjui perduotas daiktas yra tinkamos kokybės vadovaujamosi daikto kokybės nustatymą reglamentuojančiomis bendrosiomis pirkimo-pardavimo sutartims taikomoms normoms. Efektyviam lizingo gavėjo teisių gynimui svarbus tinkamas pardavėjo informavimas apie ketinimą naudoti daiktą pagal konkrečią paskirtį. Tik įrodžius, jog pardavėjui buvo žinoma apie kitokią nei įprastą daiktų naudojimo paskirtį, kuriai lizingo gavėjas siekia naudoti daiktą, pardavėjas atsakys už daikto trūkumus, dėl kurių daikto pagal šią paskirtį naudoti negalima. Lizingo gavėjui tenka pareiga įrodyti pardavėjo informavimo dėl papildomų reikalavimų daiktui buvimą. Teismų praktikoje žodinis informavimas, kurį nurodo lizingo gavėjas nėra laikomas pakankamu įrodymu, todėl rašytinis specialių kokybės reikalavimų daiktų užfiksavimas laikytinas patikimesne priemone. Kita vertus pardavėjo informavimo forma neturi reikšmės, jeigu įrodomas informavimo fakto buvimas.

6. Lizingo sutartyje pagrindinis vaidmuo tenka finansavimui, todėl lizingo davėjas, nors ir būdamas daikto savininkas, neturi pareigos garantuoti daikto kokybę. Lizingo gavėjo teisių gynimo būdai tiesiogiai priklauso nuo šalių teisių ir pareigų paskirstymas, kurį lemia lizingo sutarties esmė. Šių gynimo būdų turinys atskleidžiamas vadovaujantis pirkimo-pardavimo sutartis reglamentuojančiomis teisės normomis atsižvelgiant į lizingo sutartinių santykių specifiką. Pažymėtina, jog pareiga atsakyti už daikto kokybės trūkumus bei nuosavybės teisės garantijos pažeidimą tenka pardavėjui. Lizingo davėjas

neatsako už daikto kokybės trūkumus ar nuosavybės teisės garantijos pažeidimą, išskyrus išimtinius atvejus:

- 1) lizingo davėjas lizingo sutarties pagrindu pasirenka pardavėją ir daiktą arba;
- 2) pardavėją ir daiktą lizingo gavėjas pasirenko pasikliaudamas lizingo davėjo žiniomis arba lizingo gavėjo sprendimą įtakojo lizingo davėjas.

Teismų praktikoje pateikiama nuomonė, jog lizingo gavėjas rinkdamasis konkretų teisių gynimo būdą turėtų savo poziciją derinti su lizingo davėju. Be abejonės tai yra rekomendacinio pobūdžio nuostata, tačiau manytina, jog lizingo sutarties šalių bendradarbiavimas šiuo atveju gali palengvinti teisių gynimo įgyvendinimą.

7. Esant lizingo dalyko kokybės trūkumams lizingo gavėjas turi teisę reikšti reikalavimus tiesiogiai pardavėjui, kylančius iš pirkimo-pardavimo sutarties. Pardavėjas turi būti tinkamai informuojamas apie pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo tikslą, kadangi tai lemia daikto kokybei keliamus reikalavimus. Lizingo gavėjas pardavėjui gali reikšti šiuos reikalavimus:

- 1) pakeisti netinkamos kokybės daiktą tinkamos kokybės daiktu;
- 2) neatlygintinai pašalinti daikto trūkumus arba atlyginti tokių trūkumų šalinimo išlaidas;
- 3) atitinkamai sumažinti daikto kainą;
- 4) nutraukti pirkimo-pardavimo sutartį.

Pirmiausiai turi būti naudojamos teisių gynimo būdais, nesusijusiais su pirkimo-pardavimo sutarties nutraukimu ir tik tais atvejais, kuomet kitais teisių gynimo būdais pasinaudoti yra neįmanoma arba jų taikymas būtų neprotingas, lizingo gavėjas turi teisę nutraukti pirkimo-pardavimo sutartį tik turėdamas lizingo davėjo sutikimą. Tokiu būdu apsaugomi lizingo davėjo kaip finansuotojo interesai. Lizingo gavėjo teisių gynimo būdams, kylantiems iš pirkimo-pardavimo sutarties, taikomi bendrieji pirkėjo teisių gynimui nustatyti terminai.

8. Tais atvejais, kai lizingo davėjas laikomas atsakingu už daikto kokybės trūkumus, lizingo gavėjas turi teisę sumažinti mokėtinas periodines įmokas arba sustabdyti jų mokėjimą. Lizingas yra finansavimo veikla, todėl lizingo davėjo atsakomybė yra ribojama nustatant konkrečius atvejus, kuomet lizingo gavėjas gali naudoti teisių gynimo būdus lizingo davėjo atžvilgiu. Pažymėtina, jog šio teisių gynimo būdo panaudojimas neatima teisės iš lizingo gavėjo reikšti kitus reikalavimus, kylančius iš netinkamos kokybės daikto perdavimo.

9. Lizingo sutartyje pagrindinis vaidmuo tenka finansavimui, todėl pareiga garantuoti daikto nuosavybės teisę tenka pardavėjui. Vis dėlto manytina, jog lizingo sutarties galiojimo termino metu, lizingo davėjui atsiranda pareiga garantuoti, jog daiktas dėl lizingo davėjo kaltės, tai yra pažeidus nuosavybės teisės garantiją, nebus paimtas iš lizingo gavėjo. Ši lizingo davėjo pareiga įstatyme tiesiogiai nenumatyta, tačiau atsižvelgiant į lizingo gavėjo interesą naudotis daiktu lizingo sutartyje nustatyta terminą, lizingo davėjas kaip daikto savininkas turi pareigą užtikrinti, jog dėl jo veiksmų naudojimasis lizingo dalyku nebus taps apsunkintas arba neįmanomas.

Literatūros sąrašas

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija (Valstybės žinios, 1992, Nr. 33 – 1014).
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2000, Nr. 74 – 2262).
3. Lietuvos Respublikos bankų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2004, Nr. 54-1832).
4. Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 91-3891).
5. Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymas (Valstybės žinios, 2011, Nr. 1-1).
6. Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 1994, Nr. 94-1833).
7. 20-as verslo apskaitos standartas „Nuoma, lizingas (finansinė nuoma) ir panauda“. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-24]. Prieiga per internetą: <http://www.tax.lt/vas/2_20.pdf>.
8. UNIDROIT Convention on International Financial Leasing (UNIDROIT Tarptautinio finansinio lizingo konvencija) [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/conventions/1988leasing/1988leasing-e.htm>>
9. UNIDROIT Model Law on Leasing (UNIDROIT Modelinis lizingo įstatymas) [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/documents/2008/study59a/s-59a-17-e.pdf>>.
10. Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-24]. Prieiga per internetą: <http://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/t_agm3_e.htm#1>

Specialioji literatūra:

11. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras, *šeštoji knyga, prievolių teisė*. Vilnius: Justitia, 2003.
12. MIZARAS, Vytautas, VILEITA, Alfonsas, MIKELĖNAS, Valentinas, et al. *Civilinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Justitia, 2008.
13. ROSEN, Howard. *Leasing Law in the European Union*. Euromoney Books, 1994.

14. VON BAR, C., et al. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Munich: Sellier, European Law Publishers GmbH, 2009. Volume 2.
15. BALČIKONIS, R. Esminio sutarties pažeidimo samprata pagal Lietuvos respublikos civilinį kodeksą. *Jurisprudencija*, 2004, t. 51 (43).
16. LISAUSKAS, G. Finansinės nuomos sąvoka pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą. *Jurisprudencija*, 2000, t. 34 (26).
17. LISAUSKAS, G. Finansinės nuomos ir tiesioginio lizingo santykis pagal Lietuvos respublikos civilinį kodeksą. *Jurisprudencija*, 2003, t. 47 (39).
18. MIZARAS, Vytautas. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą. *Justitia*, 2003, Nr. 1-2.
19. MIZARAS, Vytautas. Pirkimo-pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse. *Justitia*, 2003, Nr. 3-4, 5, 6.
20. STANFORD, Martin J. *Explanatory Report on the Draft Convention on International Financial Leasing prepared by Martin J. Stanford, Research Officer, UNIDROIT*, 1984 II. Uniform Law Review, 1984.

Teismų sprendimai:

21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. vasario 18 d. nutartis c. b. UAB „VB lizingas“ v. A.S. stomatologinė įmonė. Nr. 3K-3-123/2003.
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. kovo 24 d. nutartis c. b. UAB „Tradcon International“ v. UAB „Luvel“. Nr. 3K-3-223/2004.
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. rugsėjo 26 d. nutartis c. b. UAB „SEB VB lizingas“ v. UAB „Integrita“. Nr. 3K-3-422/2005.
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. gruodžio 11 d. nutartis c. b. I. Šapiro firma „InSpe“ v. UAB „Folis“. Nr. 3K-3-640/2006.
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. kovo 17 d. nutartis c. b. UAB „Vakario transportas“ v. UAB „SEB VB Lizingas“. Nr. 3K-3-125/2009.
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. sausio 11 d. nutartis c. b. G. M. įmonė v. UAB „Afin Baltika“. Nr. 3K-3-31/2010.
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. kovo 23 d. nutartis c. b. UAB „Refosa“ v. UAB „Veho“ ir UAB „Swedbank lizingas“. Nr. 3K-3-133/2010.

28. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. birželio 19 d. nutartis c. b. *UAB „Vandens linija“ v. B. P.* Nr. 2A-235/2010.
29. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. birželio 8 d. nutartis c. b. *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras v. V.V., UAB „SEB lizingas“.* Nr. 2A-136/2010.
30. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. sausio 31 d. nutartis c. b. *R. Jodeikos firma „Interikas“ v. UAB „NORD/LB banko lizingas“.* Nr. 2A-89/2006.
31. Vilniaus apygardos Civilinių bylų skyriaus 2010 m. lapkričio 4 d. nutartis c. b. *UAB „Sandaila“ v. UAB „DnB NORD Lizingas“.* Nr. 2A-950-567/2010.

Elektroniniai dokumentai:

32. Official commentary on the UNIDROIT Model Law on Leasing [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010-11-24]. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/documents/2010/study59a/s-59a-24-e.pdf>>.
33. Advisory Board for the preparation of a model law on leasing, first session, Rome, 17-18 October 2005. Key issues raised by the preparation of a Model Law on Leasing (memorandum prepared by the UNIDROIT Secretariat). [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-28.]. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/documents/2005/study59a/s-59a-01-e.pdf>>
34. Status of the UNIDROIT Convention on International Financial Leasing - Signatures, Ratifications [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/implement/i-88-l.pdf>>
35. CASTILLO-TRIANA, Rafael. The Unidroit model law on leasing. Background, foundation and application. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-02-19.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ftaconsulting.com/UNIDROIT.pdf>>
36. FABER, D., SCHUIJLING, B. Financial Leasing and Its Unification by Unidroit. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2011-03-28.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ejcl.org/143/art143-7.pdf>>

Santrauka

Magistro darbe „Lizingo gavėjo teisių gynimas esant lizingo objekto trūkumams ar nuosavybės teisės garantijos pažeidimui“ analizuojama lizingo sutarties samprata, jos kvalifikuojantys požymiai, kurių visuma lemia lizingo gavėjo teisių gynimo įgyvendinimą. Darbe taip pat nagrinėjami betarpiškai su darbo tema susiję klausimai, tai yra lizingo dalyko bei jo kokybės samprata.

Pirmoji darbo dalis skirta lizingo sutarties analizei, kuri atliekama remiantis teisės aktų nuostatomis, Lietuvos teismų praktika, Lietuvos bei užsienio teisės doktrina bei tarptautiniais dokumentais, skirtais lizingo reglamentavimo vienodinimui (1988 m. Otavos Tarptautinio finansinio lizingo konvencija bei UNIDROIT Modelinis lizingo įstatymas). Lietuvos teismų praktikoje lizingas laikomas atskira nuomos sutarties rūšimi, turinčia specifinių požymių, tačiau ši pozicija paremta formaliu įstatymo normų aiškinimu nesigilinant į lizingo sutarties prigimtį. Aiškinant lizingo sampratos esmę reikšmingi tarptautiniai dokumentai, kurių nuostatos turėjo itin didelę reikšmę dabartiniam lizingo reglamentavimui, kadangi šios nuostatos buvo perkeltos į Lietuvos teisę. Darbe taip pat pateikiama alternatyvi lizingo kaip finansinės veiklos, kurios tikslas yra finansavimo teikimas lizingo gavėjui, samprata. Įstatyminis reglamentavimas numato, jog lizingo dalyku gali būti tik materialūs daiktai. Dėl šios priežasties lizingo sutarties dalyku pagal Lietuvos teisę negali būti programinė įranga bei kiti nematerialūs objektai. Daugelyje valstybių lizingo sutarčių dalyku gali būti ir nematerialūs daiktai, todėl darbe svarstoma, ar dabartinis reglamentavimas Lietuvoje yra tinkamas ir pagrįstas pasaulinių lizingo tendencijų kontekste. Darbe taip pat nagrinėjama daiktų kokybės samprata, kadangi lizingo gavėjo teisių gynimo būdai dėl daikto fizinės ar teisinės kokybės galimi tik nustačius daikto kokybės trūkumus.

Trečioje bei ketvirtoje darbo dalyse aptariami lizingo gavėjo teisių gynimo būdai esant lizingo objekto trūkumams ar nuosavybės teisės garantijos pažeidimui. Lizingo sutarties atveju taip pat sudaroma pirkimo-pardavimo sutartis, kurios pagrindu lizingo davėjas įgyja daiktą nuosavybės teisę bei perduoda jį lizingo gavėjui valdyti ir naudoti. Abiejų sutarčių šalis sieja netipiniai teisiniai santykiai, kurie lemia lizingo gavėjo teisių gynimo įgyvendinimo ypatumus. Lizingo gavėjui suteikiamos pirkėjo teisės, kylančios iš pirkimo-pardavimo sutarties, tačiau lizingo sutartiniai santykiai lemia tam tikras kai kurių iš šių teisių įgyvendinimo sąlygas.

Summary

In the master's thesis "Remedies of the lessee in case of lack of conformity of goods or the ownership guarantee breach" the conception of leasing contract and its qualifying attributes are being analyzed, the completeness of which determines the realisation of lessee's remedies. Issues that are directly related to the theme of the thesis, the lease object and the concept of quality are also being discussed in particular.

The first part of the thesis is devoted to the analysis of the leasing contract, which is performed in accordance with Lithuania legislation, Lithuanian case law, Lithuanian and foreign legal doctrine, and international documents for harmonising the regulation of leasing (UNIDROIT Convention on International financial leasing and UNIDROIT Model law on leasing). In Lithuanian case law leasing is considered as a separate type of lease with specific characteristics, however, this position is based on formal law interpretation of law without going into the nature of the leasing contract. International documents, provisions of which had a major impact on the current regulation of leasing due to the implementation of those provisions to Lithuanian law, are significant for the interpretation of the essence of leasing. The thesis also provides an alternative conception of leasing as a financial activity the aim of which is to provide a financing to the lessee. According to current regulation, only material goods can be objects of leasing contract. For this reason the object of a leasing contract under Lithuanian law can not be software and other intangibles. In many countries the object of leasing contract may be intangibles, therefore, the thesis discusses whether the current regulation in Lithuania is reasonable in the background of global trends of leasing. The concept of conformity of goods is also being analysed in the thesis as lessee's remedies can only be used when the lack of conformity is found.

The third and fourth parts of the thesis discuss the remedies of the lessee in case of lack of conformity of goods or the ownership guarantee breach. In case of financial leasing contract the lessor is obliged to buy the goods from the supplier, therefore, supply contract is made between the lessor and the supplier. The lessor acquires goods and passes them for the lessee to use them. The parties of both contracts are related by atypical legal relationships that determine enforcement of lessee's remedies. Lessee is given the buyer rights, arising from the supply contract, though leasing contractual relationships lead to some of the conditions for the implementation of these rights.